

Yaşadıkça Eğitim

EYLÜL/EKİM
1993 SAYI:30
15 000 TL.
(KDV DAHİL)

- **Gelişirken Ana-Baba -4-**
- **XIV. Millî Eğitim Şûrası**
- **Okul Başarısıyla Veli-Öğretmen İlişkisi**
- **Evde Hayvan Besleme**
- **Çocuklar Hastalanınca**
- **İlköğretimde Rehberlik**
- **Okuma Yeteneğinin Geliştirilmesi**

İÇİNDEKİLER

Geliştiren Ana-Baba

4

Doğan CÜCELOĞLU

Dıştan denetlenmiş kişi, içinde yaşadığı toplumun ve kültürün beklentilerine aynen uymayı bir görev sayar.

XIV. Millî Eğitim Şûrası Toplandı

6

İlhami FİNDİKÇİ

"Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticiliği" ile "Okulöncesi Eğitimi" konularının ele alındığı XIV. Millî Eğitim Şûrası, 27-29 Eylül 1993 tarihlerinde yaklaşık 700 eğiticinin katılımıyla toplanarak çeşitli kararlar alındı.

Okul Ortamı ve Veli Öğretmen İlişisinin Okul Başarısına Etkisi

15

Prof. Dr. Ayla OKTAY

Tarihsel geçmişi incelendiğinde okul, bazı dönemlerde toplumla ilişkisi olmayan kapalı bir kurum; bazı dönemlerde, toplumla işbirliği yapabilen bir kurum olmuştur.

Evde Hayvan Besleme ile İlgili Öneriler

Sheldon L. GERSTENFELD

21

Çocuğunuzu dinlemek ve onun duygularını anladığınızı, yine ona hissettirmek, çok önemlidir.

Çocuklar Hastalanınca

22

Rebecca Shahmoon SHANOK

Hastalıklar, hem ana-babalar hem de çocuklar için bir uyarıdır.

İlköğretimde Rehberlik

24

Araş. Gör. Necla TUZCUOĞLU

Rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetleri, okullarımızda, en az eğitim-öğretim kadar önem taşımaktadır.

Okuma Yeteneğinin Geliştirilmesi

26

Doç. Dr. Firdavs GÜNEŞ

Okumak, yazılı bir metni anlamak demektir.

Yayınlar

31

YAYINCIDAN OKUR A

Merhaba Değerli Okuyucularımız,

Sizlere otuzuncu kez "merhaba" demenin mutluluğu ve heyecanı içindeyiz. Bir derginin yaşamında aksaksız ve aralıksız biçimde otuzuncu sayıya ulaşmış olmak önemli bir aşamadır. Bu noktaya ulaşmanın ve alanında tek dergi olmanın verdiği sorumlulukla sizlere daha kaliteli ve doyurucu bir yayın sunmaya yönelik çabalarımız, bundan sonra da sürecektir.

1993-94 öğretim yılının başlamasıyla birlikte milyonlarca öğrenci, yeni bir maratona başlamış bulunmaktadır. Diğer yandan Milli Eğitim sistemimiz açısından son derecede önemli olan bir gelişmeye de tanık olduk: XIV. Milli Eğitim Şûrası 27-29 Eylül 1993 tarihleri arasında toplandı.

Bilindiği gibi Milli Eğitim Şûrası, Milli Eğitim Bakanlığı'nın en üst düzeydeki danışma organıdır. Şûra, normalde iki yılda bir, ülkenin her tarafından eğitimcilerin katılımıyla toplanarak, gündemindeki konu ya da konulara ilişkin çeşitli kararlar alır. Öneri niteliğindeki bu kararların, bakanlık tarafından onaylananları yürürlüğe girer.

Tarihçesine kısaca bakıldığında, 1921'de Atatürk'ün talimatıyla toplanan "Maarif Kongresi" ve ardından 1923, 1924 ve 1925'te toplanan "Heyet-i İlmiye" lerin, şûranın kaynağını oluşturduğu görülmektedir. 1939'da toplanan I. Milli Eğitim Şûrasından günümüze kadar, şûra 14 kez toplanmıştır. Şûralarda ele alınan konuların, ülkenin ekonomik ve sosyal düzeyine paralel bir gelişme gösterdiği ve uygulamalara ışık tuttuğu söylenebilir.

Yaşadıkça Eğitim Dergisi adına davet edildiğimiz ve komisyon çalışmalarına katıldığımız XIV. Milli Eğitim Şûrasını, okuyucularımız için izleme fırsatı bulduk. XIV. Milli Eğitim Şûrası, yaklaşık yediyüz uygulamacı, yetkili ve akademisyen eğitimcinin katılımıyla "Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticiliği" ile "Okulöncesi Eğitimi" konularını tartışarak, çeşitli kararları aldı.

Yönetimin bir bilim dalı haline geldiği günümüzde, "Meslekte esas olan öğretmenliktir" anlayışının yetersiz kaldığı,, eğitim yöneticilerinin seçimi ve yetiştirilmelerinin yeniden düzenlenmesi, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması için yeni fonların kurulması, illerde "Okulöncesi Eğitim Merkez"lerinin kurulması, okulöncesi eğitimin ana-baba eğitimini de içerdiği ve bu amaçla TV kanallarından aktif biçimde yararlanılması gerektiği gibi öneriler, şûrada vurgulanan önemli konular arasında yer aldı.

Şûra ve alınan kararlarla ilgili daha geniş bilgiyi "XIV. Milli Eğitim Şûrası Toplandı" başlıklı yazımızda bulabilirsiniz. Bu sayımızda ayrıca ilginizi çekecek değişik konulara da yer vermiş bulunuyoruz.

Saygılarımızla.

Sahipli Kültür Hizmetleri A.Ş. Fahrettin AKINGÜÇ	Bu sayıya katkıda bulunan Buket ÇAMLIGÜNEY	Yapım-Yönetim YA/BA YAYINLARI 7.-8. Kısım A 21 B Blok Daire 101 34750 Alaköy / İSTANBUL Tel: 560 33 28 - 560 30 48 661 07 10 - 661 07 22 Fax: 560 32 13
Yazı İşleri Müdürü Bahar AKINGÜÇ GÜNVER	Dizgi Aynur TURA	
Yayın Yönetmeni İlhami FINDIKÇI	Montaj Turgay ZORBA - Zafer UZUNTÜRK	Abone Koşulları Yıllık (6 sayı) 75.000 TL. Abone ücretleri için; Yapı Kredi Bankası Bakırköy Şubesi H. No: 2888 Yaşadıkça Eğitim ya da Posta Çeki H. No: 475 009
Yayın Yardımcısı Gülşay DOKUZOGUZ	Fotoğraflar Temel YIRMİBEŞ	
Teknik Yönetmen Kudret GÜVENÇ	Film ve Renk Ayrımı: FILMON	
	Baskı ve Cilt: Ayhan Malbaası	

Dıştan Denetimli Kişi

Doğan CÜCELOĞLU
California State University, Fullerton

Dıştan denetimli kişi içinde yaşadığı toplumun ve kültürün beklentilerine aynen uymayı bir görev sayar.

Sağlıksız aile içinde yetişen kişilerin en belirgin özelliği "dıştan denetimli" olmalarıdır. Bunun nedeni sağlıksız ailede kendi gerçeğinin sürekli inkâr edilmesidir; çocuk kendi algılama, duygu ve düşüncelerine güvenemez; başkalarının algılamaları, duyguları ve düşünceleri, onun gerçeğinin yerine geçer. "Başkaları ne der?" düşüncesi, davranışlarının temelinde yatan temel neden olur. Zamanla, kendi duygu ve düşüncelerinden gittikçe kopar ve uzaklaşır.

Dıştan denetimli kişi içinde yaşadığı toplumun ve kültürün beklentilerine aynen uymayı bir görev sayar. Eğer toplum, kendine güveni olmayan, davranışlarını, "Başkaları ne der?" düşüncesiyle belirleyen insanların yetişmesine uygun bir sosyal ortam hazırlarsa, bu sosyal ortam içinde sağlıksız aile kurmak, sağlıklı aile kurmaktan daha kolay olur.

EVLİLİK ANLAYIŞI

Örneğin, evlilik anlayışını alalım. Yakın geçmişe kadar, kişinin kim ile evleneceğine ana-babası karar verirdi. Bu gelenek, küçük kasaba ve kırsal bölgelerde, özellikle kızlar için hâlâ geçerlidir.

Evlendirilen çiftler, kendi istedikleri gibi bir yuva kurmakta özgür değildir. "Kız tarafı" ve "oğlan tarafı", çocuklarının nasıl bir evlilik kuracaklarına karar verirler; ne var ki, çoğu kere, iki "taraf"ın beklentileri birbirinden farklıdır. Yeni evlenen çiftin mutluluğu, üzerinde durulup düşünülecek, saygı duyulacak bir yön değildir; bu "taraf"lar, kendi dediklerinin olması için, genç evliler üzerinde ellerinden gelen baskıyı kullanırlar; öbür "taraf" kazanacak korkusu, çocuklarının mutluluğundan daha önemlidir.

Dıştan denetimli ana-baba çocuklarını yetiştirirken çocuklarının ileride eşlerine değil, kendilerine önem vermelerini ve eşlerini ikinci plana atmalarını, onları yetiştirirken sürekli empoze ederler. Bu tür zehirli bir eğitimin sonucu kocasını seven kadın, karısını seven koca, elinde olmadan çoğu kere kendini suçlu hisseder. Mutluluklarını, kendi yuvalarında ve birbirlerinde değil, anne ve babalarına olan "bağlaşıklık"larında, sadakatlarında ve onları memnun etmekte ararlar. Sözün kısası dıştan denetimli kişiler olarak yaşamlarını sürdürürler; kendi çocuklarını da dıştan denetimli olarak yetiştirirler.

İYİ BABA, İYİ ANNE ANLAYIŞI

Kendi gereksinimleri ve mutluluğu ile çocuklarının mutluluğu ve gereksinimlerini dengelemeye çalışan ana-baba geleneksel kültür tarafından takdir edilmediğinden, "gece gündüz çalışarak çocukları için ekmek parası kazanan baba" ile "saçını süpürge ederek çocuklarını memnun etmek için kendini feda eden ana" ideali, kuvvetli olarak yaşar. Ana-babalık bu ideallere kıyaslanarak değerlendirilir.

Gerçeğe uymayan bu tür ideal roller dengeli bir yaşamı yansıtmaz. Dengeli ana-baba kendi gereksinmelerinin, kendi amaçlarının ve arzularının farkında olmalı, çocukların bir denge ve ahenk içinde tutabilmelidir. Unutulmalıdır ki, kendi gereksinimleri sağlıklı bir biçimde karşılayamayan ana-baba, çocuklarına sağlıklı bir örnek olamaz ve gereksinimleri karşılanmamış bir birey olarak çocuklarına verecek sağlıklı ilgi ve sevgi içinde bulunamaz.¹

İTAAT ANLAYIŞI

Sağlıksız ailenin en belirgin özelliği, soruşturma ve eleştirmelerin üstünde bir otoritenin ailedeki herkesin yaşamını etkilemesidir.

Otorite, daha önceki yazılarda sözünü ettiğimiz gizli aile kurallarını uygulayan ve pekiştiren kişidir. Otoriteye itaat, hiç itiraz etmeden onun dediğini yapma, bir meziyet olarak gösterilir. Kim otoriteyi memnun ederse, o değerlidir.

Kişinin kendi duygu ve düşünceleri, otoritenin onayını aldığı sürece değerlidir; otoritenin beğenmediği algılama, duygu ve düşünceler değersizdir. Bu tür aile ortamında çocuk, kendi düşünce ve duygularına güvenmemeyi öğrenir; en büyük meziyetin, otorite olan kişiyi memnun etme, onun beklentileri yönünde algılama, düşünme ve duygularını değiştirme olduğunu anlar. Kendi içi boş, dıştan denetimli biri olma yoluna girmiştir.

Ailede otorite durumunda olan kişi, hata yaptığı açık seçik belirgin ortada olsa dahi aile üyelerinden özür dilemez, otoritesini kaybedeceğinden korkar. Özür dilemek gibi olumlu duygusal davranışlar "aile otoritesi"nin üzerinde duracağı önemli konular değildir. Onun, istediği zaman, istediğini yapmaya hakkı vardır. Bu hakkı soruşturan, eleştiren, ya da elinden almaya kalkan olursa, "kara bulut gibi üzerlerine çöker ve onları analarından doğduklarına pişman eder."

Otorite haksız ya da haklı, akıllı ya da akılsız, ahlaklı ya da ahlaksız olabilir. Sağlıksız ailede üyelerden beklenen, otoriteye, koşulsuz itaattir. Dıştan denetimli olmak ve düşünmeden otoriteye boyun eğmek kendi başına bir meziyet olarak kabul edilir.

Bu tür aile ortamı çocuğu geliştirme yerine "kalıplar". Kalıplanmış insan² dıştan denetimli bir kişidir.

¹ Bu konuda bir örnek için yazarın içimizdeki Çocuk adlı kitabının (Remzi Kitabevi 1991) 82. sayfasına bakınız.

² İyl Düşün Doğru Karar Ver adlı yeni çıkan kitabımda (Sistem Yayıncılık, 1993) kalıplanmış ve gelişmiş kişilerin hayat anlayışları ve düşünüş biçimleri karşılaştırılmış, etkili ve mutlu bir yaşamın temel boyutları incelenmiştir.

**Sağlıksız
ailede
üyelerden
beklenen,
otoriteye,
koşulsuz
itaattir.**

XIV. Millî Eğitim Şûrası Toplandı

İlhami FINDIKÇI

"Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticiliği" ile "Okulöncesi Eğitimi" Konularının Ele Alındığı XIV. Millî Eğitim Şûrası, 27-29 Eylül 1993 Tarihlerinde Yaklaşık 700 Eğitimcinin Katılımıyla Toplanarak Çeşitli Kararlar Aldı.

Yaşadıkça Eğitim Dergisi adına davet edildiğimiz Şûra'nın komisyon çalışmalarına katıldık. Üç gün süren şûra çalışmaları ve özellikle alınan kararlardan bazılarını okuyucularımıza özetlemek istedik. Bunun için öncelikle şûralar hakkında kısa bir bilgi sunacak; ardından XIV. Millî Eğitim Şûrası'nda alınan bazı kararları özetleyeceğiz.

Millî Eğitim Bakanlığı'nun en yüksek danışma organı olan Millî Eğitim Şûrası, XIV. kez Ankara'da toplandı. Ülkemizin çeşitli yerlerinden Şûraya katılan ve konuyla ilgili bilim adamları, MEB temsilcileri, eğitim yöneticileri, çeşitli kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşan yaklaşık yedi yüz kişilik eğitimci ordusu, üç gün boyunca yoğun bir çalışma gerçekleştirdi.

MILLÎ EĞİTİM ŞÛRALARI

Millî Eğitim Şûrası, Millî Eğitim Bakanlığı'nun en yüksek danışma organıdır. 1921'de Atatürk'ün açılış konuşmasını yaptığı ve Millî Eğitim Sistemimizin yeniden düzenlenmesi konusunun ele alındığı "Maarif Kongresi", ardından 1923, 1924 ve 1925'te yine Atatürk'ün talimatıyla gerçekleştirilen "Heyet-i İlmiye" toplantıları, Millî Eğitim Şûrasının te-

mellerini oluşturmuştur. 1926 yılında Millî Eğitim Şûrası'nın kurulması için bir yönetmelik hazırlanmıştır. İlk şûra 1939 yılında toplanmıştır.

10 Ocak 1993 gün ve 21461 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan Millî Eğitim Şûrası Yönetmeliği'nde şûranın amacı; "Türk Milli Eğitimi" geliştirerek niteliğinin yükseltilmesi için gerekli tedbirleri almaktır." biçiminde açıklanmıştır. Şûra; tabii üyeler, seçimle gelen üyeler, davetli üyeler ve gözlemcilerden oluşur. Millî Eğitim Bakanı Şûranın tabii üyesi ve başkanıdır. Şûranın tabii üyeleri; TBMM, Millî Eğitim Bakanlığı, YÖK, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, TRT, DPT gibi kurumlardan şûra yönetmeliğinde belirtilen ilgililerden oluşur. Aynı şekilde gerek Millî Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatlarından gerekse ilgili kurum ve kuruluşların ilgilileri arasından seçimle belirli sayıda üye çağırılır. Bunların dışında davetli üyeler ve gözlemciler de şûraya katılırlar.

Gündemi, Talim Terbiye Kurulu tarafından belirlenen ve hazırlık çalışmaları gerçekleştirilen şûra, normalde iki yılda bir toplanır. Şûra, belirlenen gündem doğrultusunda çeşitli alt komisyonlar halinde çalışmalarını sürdürerek raporlar hazırlar. Komisyonlarda tartışılarak hazırlanan raporlar, Şûra Genel Kurulu'na sunulur ve tekrar tartışılır ve son hali verilir.

1939 yılında yapılan 1. Millî Eğitim Şûrası'ndan bu güne on dört şûra toplanmıştır. Daha önce yapılan şûralara genel olarak bakıldığında, alınan kararların; Millî Eğitim Sisteminin mevcut uygulamalarına ışık tuttuğu, sistemdeki aksaklıkların gi-

derilmesine yönelik modeller içerdiği görülmektedir. Ancak şûralarda öneri biçiminde alınan kararların uygulamaya aktarılmasında özlenen düzeye ulaşılmadığı söylenebilir.

XIV. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI

27-29 Eylül 1993 tarihleri arasında Ankara'da toplanan XIV. Millî Eğitim Şûrası'nda eğitim sistemimizin çok önemli iki konusu ele alındı: Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticiliği, okul öncesi Eğitim.

Millî Eğitim Bakanlığı Şûranın amacını şu şekilde belirtmiştir:

" Bu şûra'nın amacı, eğitim sistemi içerisinde önemli yeri olan okul öncesi eğitimi ve eğitim yönetimi hizmetlerini, ülkemizin bugünkü ihtiyaçlarını karşılayabilecek ve 2000'li yıllardaki gelişmelere cevap verebilecek şekilde planlamak, hizmetleri daha sağlıklı ve verimli olarak yürütmek için gerekli tedbirleri almaktır."

Şûra hazırlık çalışmaları çerçevesinde belirlenen iki ana konuya ilişkin çalışmalar yapılarak şûra hazırlık dokümanı oluşturulmuş ve katılımcılara gönderilmiştir. Alanın uzmanları ve bakanlıktan ilgililerden oluşan iki komisyon tarafından hazırlanan doküman, şûra çalışmaları için temel oluşturmuştur.

Türk Cumhuriyetleri ve Türk Top-

1921'de Atatürk'ün açılış konuşmasını yaptığı "Maarif Kongresi" Millî Eğitim Şûralarının kaynağını oluşturmuştur.

Eğitimi yönlendirecek kararların çıkması beklenen komisyon çalışmalarının, toplantı yönetimiyle ilgili basit hataların etkisinden kurtarılması çok önemlidir.

luluklarından da temsilcilerin bulunduğu Şûra'ya geniş bir katılımın gerçekleştiği gözlemlendi. 27 Eylül 1993 günü Sayın Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Millî Eğitim Bakanı'nın açılış konuşmalarıyla başlayan şûra, daha sonra iki ana komisyon halinde çalışmalarını sürdürdü. Ana komisyonlar da, kendi bütünlüğü içinde alt komisyonlara ayrılarak, çalışmalarını sürdürdü. Her komisyon, çalışmalarını yürütecek, koordine edecek ve 4 kişiden oluşan bir divan kurulu (Başkan, Başkan Yardımcısı, 2 Raporör) seçmiştir.

28 Eylül 1993 günü, saat 13.00'te hazırlanan alt komisyon raporları, ana komisyonda tartışılarak karara bağlandı. Bu şekilde tamamlanan her iki ana komisyon raporu, 29 Eylül 1993'te Millî Eğitim Bakanı Sayın Nahit MENTEŞE'nin başkanlığını yaptığı Genel Kurulda sunulurken,

tartışmaya açıldı. Tartışmalardan sonra şûra çalışmaları, Bakan'ın kapanış konuşmasıyla sona erdi.

XIV. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASINDA ALINAN BAZI KARARLAR VE GELİŞTİRİLEN BAZI ÖNERİLER

Gerek eğitim sistemimiz, gerekse okuyucu kitlemiz açısından önemli olduğunu düşündüğümüz bazı şûra kararları aşağıda belirtilmiştir.

Bu kararlar, komisyon raporlarından aynen alınmıştır. Daha geniş bilgi için komisyon raporlarının incelenmesinde yarar olmaktadır.

1- Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticiliği

☀ *Ülkemizde 1970'li yıllardan beri tartışılan ve bir türlü uygulamaya konulamayan 8 yıllık mecburi ilköğretimin gerçekleştirilmesi için ortaöğretim*

Millî Eğitim Bakanı Nahit Menteşe; XIV Millî Eğitim Şurası'nı şu şekilde değerlendirdi

**Millî Eğitim
Bakanı
Nahit Menteşe**

“ Sanayi toplumundan bilgi toplumuna ve 21. asra geçiş hazırlıklarının yoğunlaştığı bir dönemde toplanan şûramızın, almış olduğu kararlar, Türk Millî Eğitim sisteminin geliştirilmesine, niteliğinin yükseltilmesine, rasyonel kaynak kullanımına, yön verecek uygulamaların kaynağı olacaktır.

Şûrada alınan kararların, uygulanabilirliği, eğitim sistemimizi etkileyen ve sistemden etkilenen, toplum kesimleri arasındaki görüş birliğinin sağlanmasıyla mümkündür.

Şûrada alınan kararların;

- Okul öncesi eğitimin geliştirilerek yaygınlaştırılmasına,
- Öğrencilerin ilgi, istidat ve kabiliyetleri doğrultusunda ve ölçüsten çeşitli program, okul ve meslek alanlarına yönlendirilmesine,
- Nitelikli eğitim yöneticisi yetiştirilmesine ve istihdamına,
- Okul öncesi eğitimin geliştirilerek yaygınlaştırılmasına,
- Türk Millî Eğitiminin fonksiyonel ve rasyonel bir teşkilat yapısına kavuşturulmasına,
- Millî Eğitim hizmetlerinin süratli, sürekli, etkili ve ekonomik bir biçimde gerçekleştirilmesine,

Önemli katkılar sağlayacağına olan inancımı belirtir, bu kararların ülkemiz ve milletimiz için hayırlı ve uğurlu olmasını dilerim. ”

kurumları bünyesindeki ortaokulların ilköğretim Genel Müdürlüğü bünyesine bir an önce aktarılması gerekmektedir. Böylece ortaokul devresinde sürdürülen öğretimin ilköğretim ile bütünlüğü sağlanacaktır.

☀ *Yaygın Eğitim hizmetleri Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğüne yürütülmektedir. 1977 yılında yürürlüğe 2089 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim kanunu, Milli Eğitim Bakanlığına çıraklık eğitim kurumlarını açma, aday çırak, kalfa ve ustaların genel ve mesleki eğitimlerini sağlama yükümlülüğü getirmektedir. 1986 dan itibaren çıraklık ve yaygın eğitim genel müdürlüğünün hizmet alanları içerisinde çıraklık eğitimi ağırlık ve öncelik kazanmış Yaygın Eğitim çalışmaları sınırlandırılmış gözükmektedir.*

☀ *Yaygın Eğitim resmî, özel ve gönüllü kuruluşlarca gerçekleştirilen bir hizmet türüdür. Etkin kaynak kullanımı bakımından bu kurumlar arasında gerekli koordinasyonu sağlamakla, Milli Eğitim Bakanlığı görevlidir.*

Bu sebeple Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü:

- *Çıraklık Eğitim Genel Müdürlüğü,*
  - *Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü,*
- şeklinde teşkilatlanmalıdır.*

☀ *Öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri, Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığınca yürütülmektedir. Öğretmen ve Anadolu Öğretmen Liselerindeki öğretim, hizmet öncesi eğitim gibi algılanabilir. Bu durumda hizmet bütünlüğü esas alınmalıdır. Bu çerçevede Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü daha önce belirttiğimiz orta öğretim hizmetleri kapsamında değerlendirilmelidir.*

☀ *Öğretmenlerin terfi, emeklilik, intibak, stajyerlik kaldırma, her türlü izin vb. gibi hizmetlerinin illerde yürütülmesine başlanılmıştır. Bu konuda devredilmeyen benzer yetkilerin bir an önce İl Milli Eğitim Müdürlüklerine devri yapılmalıdır.*

☀ *İl Milli Eğitim Müdür Yardımcıları ve Şube Müdürleri ile İlçe Milli Eğitim Müdürlerinin atanması yapılırken*

Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanı Dr. Yusuf Ekinci ;XIV Milli Eğitim Şurası'nın değerlendirmesini Yaşadıkça Eğitim için değerlendirdi:

“14. Millî Eğitim Şurası'nın amacı, eğitim sistemimizin içerisinde önemli yeri olan Okulöncesi Eğitimi ve Eğitim Yönetimi hizmetlerinin, ülkemizin bu günkü ihtiyaçlarını karşılayacak ve 2000'li yıllardaki gelişmelere cevap verebilecek şekilde, niteliğini yükseltmek ve bu alana ayrılan kaynaklarımızın daha rasyonel kullanımını plânlamaktır.

Komisyonlar tarafından hazırlanan raporlar, Şûra Genel Kurulunda tartışılmıştır. Şûra'da alınan önemli kararlardan bazıları şunlardır:

1- Okulöncesi Eğitimin Geliştirilerek Yaygınlaştırılmasına,

2- Okulöncesi Eğitimi evlere kadar götürme konusunda TV imkânlarından faydalanmasına ve halen Millî Eğitim Bakanlığı ile UNİCEF arasında yürütülen projeler gibi yeni organizasyonlar üzerinde de çalışmalar yapılmasına,

3- Eğitimin genelinde olduğu gibi Okulöncesi Eğitimi alanında da eğitim yatırımı ve finansmanı en önemli tıkanıklık olarak görülmektedir. Bu bakımdan özel girişimcilerin, Belediyeler, Kamu İktisadi Teşekkülleri, Vakıflar ve Dinî Kuruluşların Okulöncesi Eğitim kurumlarını desteklemelerinin teşvik edilmesine,

4- Okulöncesi Eğitimi ile ilgili basılı yayınlar artırılmalı, dağıtımı Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ilgili diğer Bakanlıklarla koordinasyon sağlanarak gerçekleştirilmeli ve konuyla ilgili olarak çalışmak isteyen yayıncılara her türlü desteğin sağlanmasına,

5- Okulöncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü denetiminde il, ilçe düzeyinde teşkilatlanarak tüm çocukların ihtiyaçlarına cevap verecek Okulöncesi Eğitim Merkezlerinin açılmasına,

6- Üniversitelerle işbirliği yapılarak Türk Eğitim Sisteminde görev alacak müfettiş adaylarının eğitim yönetimi ve denetimi alanında yüksek lisans ve doktora yapmalarının sağlanmasına,

7- Yöneticilik ve uzmanlık kadrolarına atamaların, ünvan yükseltilmesinin ve görevden ayrılmaların belli süreler ve ilkelerle güvence altına alınmasına,

8- Yönetici ve uzman adaylarının eğitim yöneticiliğine özendirilerek kaynak zenginleştirilmesine, görevde olanların gelecek kuşkusuz olmaksızın daha verimli çalışmalarına zemin hazırlanmasına,

İmkân sağlanmalıdır.”

Valiliğin görüşü alınmalıdır. Diğer yönetici ve öğretmen atamalarının tamamı illere bırakılmalıdır.

● Lise ve dengi okulların yapım, onarım ve donatımları ilköğretimde olduğu gibi iller tarafından yapılmalıdır.

● Son yıllarda illerde başlanan hizmet içi eğitim çalışmaları genişletilerek devam edilmelidir.

● Yurtdışı teşkilâtında görev alacak personelle ilgili görev ve yetkilerini içeren bir yönetmelik hazırlanmalıdır. "İş analizi ve görev tanımları yapılmalıdır."

● Toplumda ve dünyadaki hızlı gelişmelerle eğitim idareciliğinin bir uzmanlık alanı olduğu ve ayrı bir eğitime ihtiyaç duyulduğu ispatlanmıştır. Bunun için "Meslekte aslolan öğretmenliktir" (789 S.K.) kaidesi belki öğretmenlere bir onur kazandırmıştır. Ancak; idareciliği bir bakıma felç etmiştir. Bu yüzden idareciliğin kaynağı öğretmen olmak üzere, (ki bu öğretmen bir ihtisas kurumundan geçirilerek idareci olmalıdır), ihtisaslaşma ihmal edilmemelidir.

● Yine idarecilik bir ihtisas işi, bir yetiştirme işidir. Nitekim konu önceki şuralarda da bir ihtisas işi olarak görülmüştür. (1982 ve 1988 şuraları)

● Bu yüzden eğitim fakültelerinin eğitim yöneticiliği ve deneticiliği bölümleri geliştirilebilir, Millî Eğitim Akademisi bu tür bir yapıya kavuşturulabilir. Hatta kaliteli bir yönetici yetiştirilebilmesi için, fakültelerin ilgili bölümlerinde öğretmenlik alan bilgisi üzerine yönetim konusunda master ve doktora programları açılabilir, aynı şey Millî Eğitim Akademisi'nde de yapılabilir. Bir başka açıdan Eğitim Fakültelerinin ilgili bölümleri, sadece master ve doktora tahsis edilebilir.

● Türk Eğitim sisteminde, geleneksel bir anlayışı simgeleyen, "Meslekte aslolan öğretmenliktir" yargısının eğitim yöneticiliği konusunda, daha esnek bir çerçevede algılanıp, yorumlanması gerekir.

● Denetim sisteminde rehberlik ve yardım esastır. İnceleme ve soruştur-

ma ise yönetim sürecinin temel fonksiyonlarındadır. Bu durum göz önüne alınarak, eğitimde rehberlik ve yardım hizmetleri ile inceleme ve soruşturma hizmetlerinin aynı kişi üzerinde bulunmaması, denetim faaliyetlerinin amacına ulaşmasını kolaylaştıracaktır.

● Denetim görevi ile yükümlü olanların sık sık hizmetiçi eğitimden geçirilerek, eğitim sistemindeki yeni uygulamalar ve buluşlar hakkında bilgilendirilmeleri sağlanmalıdır. Böylece bu kişilerden eğitim sisteminin geliştirilmesinde kaynak kişi ve rehber olarak yararlanılması mümkün olacaktır.

● Herhangi bir kurumda yapılacak denetim faaliyetlerinde hangi ölçülerin kullanılacağı ve hangi ilkelere uyulacağı önceden belirlenerek, denetlenecek kişilere bildirilmelidir. Denetim sonucunda düzenlenecek raporun bir örneğinin ilgiliye verilmesinde, kişinin kendisini geliştirmesi açısından yarar görülmektedir.

● Ülkemizde bugün yönlendirme adıyla ele alınan hizmetler, daha önceki dönemlerde rehberlik, yönlendirme, öğrenci akışı, psikolojik danışma vb. gibi adlarla sunula gelmiştir.

● İlköğretim okullarının birinci kademesinden sonra sınavla öğrenci alan Anadolu liseleri ve benzeri kurumlara geçişler için bir tür yönlendirme uygulanmaktadır. Yine ilköğretim ikinci kademesinden sonra, sınavla öğrenci alan fen ve meslek liselerine girişler de bir nevi yönlendirme olmaktadır.

Sorunların başında yönlendirme konusunda değişik terim ve tanımların kullanılması gelmektedir. Bu da öğretim ve uygulama ortamında iletişim güçlükleri yaratmaktadır.

● İnsangücü planlamasının ihtiyaçlar doğrultusunda yapılamaması ve mevcut eğitim kurum ve programlarının bu ihtiyaçları karşılamakta yetersiz kalmaları, bir başka sorun olmaktadır.

● İnsangücü planlaması yapılmalıdır. Ve bu planlama bölgesel ihtiyaçları da dikkate alınmalıdır. İlköğretim son-

"Meslekte aslolan öğretmenliktir" yargısının yeniden yorumlanması gereklidir.

rası okul ve programlar, bu plana göre oluşturulmalıdır. Programlar oluşturulurken meslek tanımları yapılmalı ve iş analizlerine dayalı olarak meslek standartları geliştirilmelidir.

● Yönlendirme hizmetleri ilköğretimin ikinci kademesinden itibaren (Çekirdek programlar korunarak) başlatılmalı ve ortaöğretim ve yüksek öğretime doğru devam ettirilmelidir.

● Yönlendirme; öğrenci, aile-öğretmen, okul yönetiminin koordinasyon ve iş birliği ile yapılmalıdır.

● Yönlendirme süreçlerinin işletilmesinde yeni teknolojilerden, özellikle iletişim teknolojilerinden yararlanılmalıdır. Yönlendirmede uzmanlık hizmetlerinden yararlanmalıdır.

2- Okulöncesi Eğitimi.

● Çağımızda bilim ve teknolojiye gelişmeler, gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkeleri etkilemektedir. Kısacası, bilgi ve teknoloji toplumu olma yolunda amansız bir yarış sürdürülmektedir. Hemen hemen tüm toplum ve kurumlar bu yarışın içindedir.

● Eğitimin en önemli amaçlarından biri, hatta en önemlisi, bireyin içinde bulunduğu ortama dengeli bir şekilde uyum sağlamasının gerçekleştirilmesidir. Bu uyumun sağlanmasına esas olacak sağlam temellerin, okulöncesi eğitim döneminde atılması gerektiği, tartışılmaz bir gerçektir. Bu bakımdan eğitim ihtiyacımızın önemli, öncelikli ve ağırlıklı bir bölümü olan ve eğitim sistemimizin ilk basamağını teşkil eden OKULÖNCESİ EĞİTİMİ, ülkemizin geleceği bakımından hayati önem taşımaktadır.

● Okulöncesi Eğitimi; 0-72 ay grubundaki çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, zengin uyancı çevre imkanları sağlayan, onların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini destekleyen, kendilerini toplumun kültürel değerleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren ve ilköğretime hazırlayan, temel eğitim bütünlüğü içerisinde yer alan bir eğitim sürecidir.

Anaokulu, 36-72 aylık çocukların eğitimleri amacıyla açılan Milli Eğitim

Bakanlığına bağlı, özel ve resmi okul öncesi eğitimi kurumudur.

Anasınıflı, 60-72 aylık çocukların eğitimleri amacıyla resmi ve özel anaokullarının, ilkokulların ve ilköğretim okullarının bünyesinde açılan okul öncesi eğitim kurumudur.

● Milli Eğitim Bakanlığı, okul öncesi eğitiminin merkez teşkilatını kurmuştur. Oysa Milli Eğitim Müdürlüklerimiz geleneksel organizasyon anlayışı içinde teşkilatlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Taşra Teşkilatının da, yeni ihtiyaçlara cevap verecek yapı ve işleyişi de planlaması, bir ihtiyaç haline gelmiştir. Özellikle büyük şehirlerde il teşkilatlarında "Okulöncesi Eğitim Merkezleri" kurularak, uygun görev akışı sağlanmalıdır.

● Eğitimin genelinde olduğu gibi, okulöncesi eğitimi alanında da eğitim yatırımı ve finansmanı en önemli tıkanıklık olarak görülmektedir. Bu bakımdan özel girişimler desteklenmelidir. Belediyeler, Kamu İktisadi Teşekkülleri, Vakıflar ve Dini Kuruluşların, okulöncesi eğitimi kurumlarını desteklemeleri teşvik edilmelidir.

● Okulöncesi eğitimi sadece çocukların değil, anne babaların da eğitimlerini gerektirmektedir. Bilgi toplumuna geçiş sürecinin başladığı günümüzde, yaşam boyu öğrenmenin önemini giderek arttığı ve bütün bireylerde kendini geliştirme ihtiyacının şiddetle kendini hissettirdiği bilinmektedir. Bu amaçla kitle iletişim araçlarından aktif biçimde yararlanılarak her eve girilebileceği unutulmamalıdır. Bunun için resmi ve özel TV kanallarında, genel eğitim konuları yanında okulöncesi eğitim programlarına da yer verilmelidir. Bu amaçla, hazırlanmakta olan özel TV yasasında çocuk programlarının ağırlığının % 20 olması hükmü yer almalıdır.

● Anne babaların okulöncesi eğitimi ve genel eğitim konularında kendilerini geliştirmeleri amacıyla başarılı uygulamaları bulunan ana-baba okulu uygulamalarından yararlanılmalı ve bu uygulama T.V. yoluyla yaygınlaştırılmalıdır.

İllerde Okulöncesi Eğitim Merkezleri kurulmalıdır.

Başarılı sonuçlar veren ana-baba okulu projesi, TV yoluyla yaygınlaştırılmalıdır.

Okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılması için yap-işlet-devret modelinden yararlanılmalıdır.

● Konuyla ilgili olarak öğretmenler ve anne babaları aydınlatıcı broşürler hazırlanarak okullar yoluyla ilgililere ulaştırılmalıdır.

● Okulöncesi eğitimin geliştirilip yaygınlaştırılması, gelişme ve yaygınlaşmanın kurumsallaşması için mutlaka bir fon kurulmalıdır.

● Ülkemizde okul öncesi eğitiminin arz-talep durumunun, araştırmalar yapılarak tespit edilmesi, mevcut bina ve kaynakların rasyonel ve verimli şekilde kullanılmasının sağlanması.

● Okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılmasında Yap-İşlet-Devret modelinden yararlanılması, mümkün olduğu kadar bu modelin kullanılması.

● Yeni yapılacak toplu konut bölgelerinde okulöncesi eğitimi kurumu yapma mecburiyeti getirilmesi.

● Millî Eğitim Şûrası'nın oluşturduğu elverişli kamuoyundan da yararlanarak 1994 yılının "Okulöncesi Eğitimi Yılı" ilan edilmesi.

● Okulöncesi eğitim kademesi, eğitim sistemimizin diğer kademelerine sağlam bir temel oluşturmalı ve zorunlu bir eğitim kademesi olarak ele alınmalı ve diğer kademelerle uyumlu ve tutarlı biçimde düzenlenmelidir.

● Programı yaşayarak ve yaparak öğrenme ilkesini esas almalı, programlardaki etkinlikler çocuğun bilgiyi aktif katılımı, görerek, dokunarak, işiterek ve tadarak çok yönlü duyularla edinebilecekleri şekilde düzenlenmelidir.

● Üniversite, özel anaokulları ve kurum anaokullarının mevcut programları, bir komisyonca tartışılmalı ve bu okulların takip ettiği yeniliklerden yararlanılması yoluna gidilmelidir.

● Çocuğun anaokuluna ulaşamadığı ya da ailelerin okulöncesi kurumlara ilgisiz kaldığı bölgelerde uygulanacak gezici okulöncesi eğitim sistemleri için paket programlar geliştirilmelidir.

● Okulöncesi eğitimin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için, Millî Eğitim Bakanlığı ile diğer ilgili kurum ve kuruluşların koordinasyon ve işbirliği görevlerinin açıkça belirlenmesi,

● Çeşitli kurum ve kuruluşlara ait Kanunlarda okulöncesi eğitimi ile ilgili yer almış bulunan hükümlerin Okulöncesi Eğitimi Kanunu ile işlerliğe kavuşturulması,

● Ortaöğretim kurumlarında mesleki rehberlik hizmetlerine ağırlık verilerek okulöncesi öğretmenliğine istekli ve nitelikli öğrencilerin yönlendirilmesinin sağlanması.

● Öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarının Millî Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yaparak bu öğretim kademesinin hizmetiçi eğitiminden de sorumlu olması.

● Okulöncesi eğitim kurumlarında görev alacak tüm personelin görev analizlerinin Millî Eğitim Bakanlığı ve ilgili kurumların işbirliği ile yapılması.

● Okulöncesi eğitim kurumlarında görevli tüm personelin (Müdür, öğretmen, bakıcı anneler, hizmetliler vb.) sık sık hizmetiçi eğitime alınması.

● TRT Kanununa gerekli hükümler ilave edilerek, okulöncesi çocuklarının korunmasını sağlayan önlemlerin alınması için, Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli çalışmalar yapılması.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türk eğitim tarihine genel olarak bakıldığında, Millî Eğitim Şûralarının önemli bir yeri bulunduğu görülmektedir. Millî Eğitim Şûralarına temel oluşturan ve 1921'de Atatürk'ünde katılımıyla gerçekleşen Maarif Kongresi, 1923, 1924 ve 1925 te yine Atatürk'ün katılımıyla gerçekleşen Heyeti İlmîye toplantıları ve 1939'dan bugüne kadar gerçekleştirilen 14. Millî Eğitim Şûrasında alınan kararların, eğitimimizin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına büyük katkıları olduğu söylenebilir. Şûra kararları genel olarak incelendiğinde alınan kararların, ülkemizin ekonomik ve sosyal durumuna paralel bir gelişme gösterdiği görülmektedir. Örneğin 1. Millî Eğitim Şûrasında (1939), Türk Millî Eğitimi ve okul sistemi incelenirken; ikinci şûrada (1943) okullarda ahlak eğitimi, ana dili çalışmaları ve tarih eğitimi; üçüncü şûrada (1946) ticaret orta

okul ve liseleri, erkek ve kız sanat okulları incelenmiştir. Dördüncü şûrada (1949), eğitim-öğretimde demokratik esaslar, öğretmen yetiştirme ve ders programları; beşinci şûrada (1953) genel ilköğretim sorunları; altıncı şûrada (1957) meslekî ve teknik eğitim; yedinci şûrada (1962) eğitimin yaygınlaştırılması ve plânlaması; sekizinci şûrada (1970), ortaöğretim sisteminin kuruluşu ve yüksek öğretime geçiş, dokuzuncu şûrada (1974) programlar ve öğrenci akışı; onuncu şûrada (1981) genel eğitim sistemi, onbirinci şûrada (1982) öğretmen ve eğitim uzmanları, onikinci şûrada (1988) Türk eğitim sistemi, yüksek öğretim; onüçüncü şûrada (1990) yaygın eğitim ve nihayet ondördüncü şûrada (1993) eğitim yönetimi ve yöneticiliği ile okulöncesi eğitimi konuları ele alınmıştır.

Dikkat edileceği gibi, Cumhuriyet'in ilk yıllarında temel eğitim ve eğitimin yaygınlaştırılması ele alınırken giderek, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim ile ilgili konular ele alınmıştır. Onüçüncü şûrada yaygın eğitim ve ondördüncü şûrada eğitim yönetimi ve okulöncesi eğitimin ele alınması, mevcut sorunlara karşılık, Millî Eğitimde belirli bir yere ulaşıldığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

İzlediğimiz ve komisyon çalışmalarında yer aldığımız ondördüncü Millî Eğitim Şûrasının organizasyon, davetlilerin ağırlanması bakımından başarılı olduğu söylenebilir. Komisyon çalışmaları ve alınan kararların eğitim sistemimizin geliştirilmesine katkıları olacağı bir gerçektir. Alınan kararların dışında şûranın, üyeler arasında yoğun bir etkileşim ve iletişim ortamı oluşturduğu gözlenmiştir. Bu durum, şûranın somut sonuçları yanında, görünmez yararlarını da ortaya koymaktadır.

Şûranın organizasyonu ve komisyon çalışmaları açısından üzerinde durulması ve daha çok dikkat edilmesi gerektiği düşünülen bazı noktalar, aşağıda spotlar halinde belirtilmiştir.

● Eğitim sistemi bir bütün olmasına karşılık, şûranın temel amacı belirlenen konularda önerilerin geliştirilmesi ve tartışmaya açılmasıdır. Komisyonlar, durum tespiti ve çeşitli analizlerden çok yeni projelerin üretilmesi ve önerilerin geliştirilmesine ağırlık vermediler. Bu açıdan şûra hazırlık dökümanının daha yalın biçimde hazırlanması ve her alt konu için geliştirilen önerilerin üzerinde tartışılacak bir sistematikte verilmesi yararlı olacaktır.

● Şûrada, tartışmaların gerçekleştiği ve karara bağlandığı, önerilerin geliştirildiği yer öncelikle komisyonlardır. Dolayısıyla komisyonlardaki çalışmalar, son derecede önemlidir. Yaklaşık 50-60 kişiden oluşan komisyonun oldukça kısa sayılabilecek bir zaman diliminde, üzerinde çalışacağı konuyu, şûra dökümanı doğrultusunda detaylı biçimde ele alması, tartışması, yeni öneriler geliştirmesi ve bunları karara bağlayarak bir rapor haline getirmesi gereklidir. Bu sürecin en iyi biçimde gerçekleşmesi ve komisyonların verimli çalışmalarında, komisyon üyelerinin konuyla ilgili, bilgili olmaları ve şûra dökümanını mümkünse eski şûra kararlarını incelemiş olmaları gereklidir. Üyelerin sayılan bu özellikleri taşımaları, verimli bir komisyon çalışması için gerekli, ancak yeterli değildir. Komisyonun verimli bir çalışma gerçekleştirmesinde etkin bir toplantı yönetiminin en önemli rolü oynadığı düşünülmektedir. Nitekim aynı konuyu tartışmak, yeni fikirler üretmek, uygulamadan örnekler getirmek, bütün bunları yaparken teorik bilgiler ve araştırma sonuçlarından yararlanmak amacıyla bir araya gelen komisyonun, verimli bir çalışma yapması, etkin bir toplantı ve tartışma yönetimiyle gerçekleşebilir. Bu açıdan üyelerin komisyon başkanı, başkan yardımcısı ve raportörlerin seçiminde titizlik göstermesi gereklidir. Her alt komisyona seçilen komisyon başkanı, başkan yardımcısı ve raportörlerin, komisyon çalışmalarına geçilmeden bir araya toplanarak, toplantı yönetimi konusunda bilgilendirilmeleri, keyfi uygulamaları önle-

Şûra, alınan kararların yanında üyeler arasında yoğun bir etkileşim ve iletişim ortamı oluşturması bakımından da önemli sonuçlar sağlamıştır.

Şûra çalışmalarındaki verimin, iyi bir organizasyon kadar her üyenin verimiyle de yakından ilgili olduğu unutulmamalıdır.

yecek ve birlik sağlayacaktır.

Millî eğitim sistemini yönlendirecek düzeyde önemli kararların çıkması beklenen komisyon çalışmalarının, insan ilişkileri ve toplantı yönetimiyle ilgili basit hataların etkisinden kurtarılması son derecede önemlidir.

* Şûra üyelerinin hangi alt komisyonda yer alacaklarının önceden belirlenerek kendilerine bildirilmesi yararlı olacaktır. Böylece üyelerin bir kısmının alanları dışındaki alt komisyonlarda bulunarak, komisyon çalışmalarına ilgisiz kalmaları önlenmiş olunacaktır.

* Şûra çerçevesinde biraraya gelen üyelerin, yaşadıkları yoğun etkileşim ortamının, şûranın çok önemli ve yararlı bir sonucu olduğu unutulmamalıdır.

* Şûra çalışmalarındaki verimin, iyi bir organizasyon kadar her üyenin verimliliği ile yakından ilgili olduğu unutulmamalıdır. Bu açıdan, üyelerin bireysel olarak, kendi verimlerini ve katkılarını gözden geçirmeleri gereklidir. Üyelerin seçiminde de bu özelliklerin göz önünde bulundurulması yararlı olacaktır.

* Mazisi çok eskilere dayanan her organizasyonun rutin bir yönü vardır.

Bilindiği gibi rutin uygulamalarda da olayın içeriğinden çok şekli ön plâna geçer ve hedeflenen verim sağlanamaz. Her birinde belirli konuların ele alınmasına karşılık, Millî Eğitim Şûralarının böyle bir tehlikeden arındırılması için her şûranın daha öncekilerden farklı olarak ve kendi içinde bir bütün olarak ayrıca ele alınması yararlı olacaktır. Uzman kişilerin ve yetkililerin katılacakları hazırlık çalışmalarında, şûranın, konusundan komisyon çalışmalarına kadar tüm organizasyonun, mevcut ihtiyaçlar ve gelişmeler ışığında ele alınması gereklidir. Gerekirse daha önceki uygulamalardan farklı çalışmalara, şûra çerçevesinde yer verilebilmelidir. Örneğin eğitimde merkezden yönetim modelinin uygulanma eğilimine paralel olarak yerel eğitim şûraları düşünülebilir. Bu, bölgeler ya da iller düzeyinde gerçekleştirilebilir.

* Şûrada alınan kararların uygulamaya geçmesi konusundaki çalışmaların süratle gerçekleştirilmesi, çok önemlidir. 4-5 yılda bir bilginin ikiye katlandığı ve bilgi toplumuna geçiş sürecinin başladığı günümüzde, şûra konusuyla ilgili önerilerin kısa zamanda gözden geçirilerek mümkün olduğunca uygulamaya konulması gereklidir.

Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Üyesi Şûra Genel Sekreteri, Nazım İrfan TANRIKULU, XIV. Millî Eğitim Şûrası'nı dergimize şu şekilde değerlendirdi;

“ Eğitim sisteminin düzenlenmesinde, niteliğin artırılmasında, problemlerin çok geniş boyutlu, geniş kapsamlı olarak çok sesli demokratik bir anlayışla tartışılması, Türk Eğitim Tarihinde şûraların ne denli değerli ve önemli olduğunu göstermektedir.

14. Millî Eğitim Şûrası'nda "Okul Öncesi Eğitimi ile Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticiliği" olarak görüşülen iki konunun hem belirlenen çok sayıda konu arasından seçilmesine, hem de "hangi konuların şûrada görüşülmesini istiyorsunuz" sorusuyla görüşlerin yansımaya imkan vermesi bakımından bir anket yoluyla belirlenmesi, ihtiyaçlara ve görüşlere ne denli önem verildiğinin bir göstergesidir. Bu konuların Millî Eğitim Merkez ve Taşra Teşkilatı yönetici ve öğretmenlerine, üniversite rektör, dekan ve bilim adamlarına, DPT uzmanlarına ve basın mensuplarına sorularak tespit edilmesi, ayrı bir güzellik ve anlam olarak göze çarpmaktadır.

Bu çalışmaların en önemlisi, Şûra Hazırlık Dokümanının hazırlanmasıdır. Bu dokümanı konu ile ilgili üniversite öğretim üyeleri, konunun uzmanları, DPT ve Ortadoğu Arama İdaresi uzmanları ile Bakanlığımız ilgili elemanlarından oluşan komisyonlar hazırlamışlardır. Bu dokümanı, Bakanlığımız gerektiğinde kendisini tenkit ederek mevcut durumu, dünyadaki gelişmeleri ve yapılması gerekenleri oldukça demokratik bir anlayışla ortaya koymuştur.

Katılanların şimdiye kadar en fazla olduğu bu şûrada, barınma, ulaşım, yemek ve komisyon çalışmaları tamamen kendi katkılarımızla gerçekleşmiştir. Şûraya katılan üyelerin memnuniyetlerini hissetmiş ve öğrenmiş olmamız, bizi oldukça mutlu etmiş; bundan sonraki çalışmalar için cesaretimizi adeta kamçulamıştır. ”

Okul Ortamı ve Veli Öğretmen İlişkisinin Okul Başarısına Etkisi

Prof. Dr. Ayla OKTAY

Marmara Üniversitesi

Atatürk Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

Tarihsel geçmişi incelendiğinde okul, bazı dönemlerde toplumla ilişkisi olmayan kapalı bir kurum; bazı dönemlerde, toplumla işbirliği yapabilen bir kurum olmuştur.

Okullar çağlar boyunca genç kuşakların sistemli eğitiminde, bilgi ve kültürün aktarılmasında, son derece önemli rol oynayan, bugün de bu rolünü sürdürmekte olan kurumlardır. Kurulduğundan beri genç kuşakların eğitim-öğretimini belirli bir programa göre, uygun metotlarla (Oğuzkan, 1966) yürüten okulun bu işlevini yerine getirme biçimi, zamana göre olduğu kadar, ülkeden ülkeye de değişiklik göstermektedir. Okulun tarihsel geçmişi incelendiğinde, çeşitli okul türlerinden söz edilebilir. Okul, bazı dönemlerde toplumla hiç ilişkisi olmayan kapalı bir kurum, bazı dönemlerde ve ülkelerde de, toplumla ve aile ile çeşitli şekillerde

bağlantı kurabilen, işbirliği yapabilen bir kurum da olabilmiştir (Tezcan, 1985). Günümüz eğitim anlayışında okulun çevre ile işbirliği içinde olması, hayata hazırlaması, hatta hayatın içinde olması ilkesi ile de okul, her geçen gün daha fazla kabul görmektedir.

Günümüz toplumlarında okul, artık yalnızca bilgi aktaran bir kurum da değildir. Bugün okul bir yönden

Yaşanılan fiziki ortam, insanın davranışı ve gelişmesinde etkilidir.

çocuk ve gençlerin hayata hazırlanmalarında ve sosyalleşme sürecinde önemli rol oynarken, aynı zamanda anne babaların eğitimi konusunda da yardımcı olmak zorundadır. Eğitimdeki devamlılık ilkesi göz önünde bulundurulduğunda, okulun genci ve yetişkini eğitime rollerine, aile ile işbirliği boyutunun da katılması, bir başka önemli noktadır.

Okul ortamı denildiğinde, iki koldan söz edilebilir:

a) Fizikî Ortam

b) İnsanlar Arası İlişkiler (Öğrenci-Öğretmen ve Öğretmen-Veli ilişkileri)

FİZİKİ ORTAM

Günümüzde yapılan çeşitli araştırmalar, yaşanan fiziki çevrenin insan davranışı ve gelişmesi üzerinde etkili olduğunu gösteren bulgular vermektedir. Örneğin çok kalabalık sınıflarda daha çok disiplin problemi gözlenirken; çocuğa hareket imkanı vermeyen bir okul mekânının çocuktaki enerjinin rahatça kullanımına imkan vermemesi de bir çok sorun ortaya çıkarmaktadır. Hele günümüz şehir hayatının çocuk ve gence sağladığı sınırlı hareket imkanları, dar ev

ve odalar, mahalle aralarındaki oyun sahalarının ve yeşil alanların azlığı düşünüldüğünde, günün büyük bir bölümünü okulda geçiren çocuğun hareket ihtiyacını karşılayacak enerjisini kullanmasına imkan verecek faaliyetleri, okulda yapmasının gerekliliği, daha da iyi anlaşılabilir. Bunun için okullarda uygun oyun ve spor alanlarının bulunması; sınıfların çocukların gelişim düzeyine göre, öğrenci mevcudunun hepsine yeterli hareket imkanı verebilecek büyüklükte olması ve çocukların rahat hareket edebilecekleri şekilde düzenlenmesi son derece önemlidir. Aydınlik, temiz, uygun renklerle boyanmış geniş sınıflar, çocuğun yaşına uygun beden gelişmesini göz önünde bulunduracak şekilde yapılmış sıra, iskemle ve masalar, bir sınıfın uygun bir eğitim ortamı olabilmesi için son derece gereklidir.

İyi bir sınıf ortamı, ayrıca öğretmenin öğretimi başarı ile gerçekleştirmesine yardım eden ders araç ve gereçleri ile donatılmış olmalıdır. Günümüzde gelişen teknolojinin ürünü olan ders araçlarının sınıfta kullanımı, bir sınıfta öğretimin yapılmasını daha kolaylaştırabileceği gibi, bilgilerin daha kalıcı olmasını sağlar ve öğrencideki öğrenme isteğini artırıcı rol oynayabilir.

Coğrafya dersini; sadece harita kullanılarak ve öğretmenin anlatması ile öğrenmek; aynı konuyu videoda değişik yönleri ile izleyerek

Okullarda oyun ve spor salonlarının bulunması, sınıflar ve donanım kadar önemlidir.

öğrenmekten farklı sonuçlar yaratacaktır. Buna, öğrencinin konu ile ilgili kişisel deneyim ve gözlemlerinin de eklenebileceği düşünülürse; bilgi daha kolay çözümlenecek ve daha kalıcı olacaktır.

Öğrenmede temel ilkelerden birisi, birden fazla duyu organının kullanılması veya etkin olması prensibidir. Bu prensip, eğitim teknolojisinin sağladığı imkanların okul ve sınıf ortamında kullanılması ile öğretimi kolaylaştırırken; öğretmenin verimini ve öğrencinin de başarısını artırmada önemli rol oynayacaktır. Ayrıca okullarda temel eğitim malzemesi olan ders kitaplarının iyi kağıda özenle hazırlanarak basılmış olması, çocuğun okuma ve öğrenme isteğini artıracaktır.

Bir okulda fiziki ortam denildiğinde, sınıfların konumu, büyüklüğü, araç gereç kullanılmasının yanı sıra, özellikle açık ve kapalı spor alanları düşünülmelidir. Özellikle bedensel gelişmede çok önemli bir dönemi içine alan ilk ve orta öğretim çağındaki çocukların öğrenimi gördüğü okullarda, oyun ve spor salonlarının bulunması, sınıflar ve donanım kadar önemli bir faktördür. Öğrenciler bu alanlardan spor derslerinde olduğu kadar; ders dışı boş zaman spor etkinliklerinde de yararlanabilme konusunda serbest olabilmelidirler. Sınıfta ve okulda rahatça hareket edebilen; gelişim gereği sahip olduğu fazla enerjisini beden gelişimine yardımcı olabilecek spor ve oyun etkinlikleri yolu ile kullanabilen çocuk ve genç, ders esnasında daha sakin, derse karşı daha istekli ve ilgili olabileceği gibi, kendisini, öğrenme faaliyetine daha iyi verebilecektir. İlgili ile izlenen, istenilen, öğrenilen bir

konuda, kuşkusuz öğrenci de daha başarılı olabilme fırsatına sahiptir.

Okulda fiziki ortamın bir başka boyutu da, okulun, öğrencinin estetik yönden gelişmesine katkıda bulunmasıdır. Zevkle inşa edilmiş bir okul binasının özenle boyanıp temizlenmiş uygun şekilde donatılmış bir okul ortamının, güzel bir bahçeye sahip bir okulun, o okulda okuyan çocukları, çevrelerine karşı daha duyarlı ve çevrelerinde güzellikleri yaratan insanlar kılması da çok büyük bir olasılıktır. Oysa bugün, özellikle ilk öğretim yapan okullarda gözlediğimiz ve konuların işlenmesini kolaylaştırmak ve kalıcı kılmak amacıyla kullanılan harita, resim, grafik vb. çok çeşitli basılı malzemenin, hiç bir eğitim ve estetik kuralı olmaksızın duvarları doldurması, bu görüşe adeta karşı gelen niteliktedir.

İNSANLAR ARASI İLİŞKİLER

Bir okulun iyi bir eğitim ortamı olabilmesinde, okulun fiziki özelliklerinin büyük rolü bulunmakla birlikte, en iyi mekânları anlamlı hale getiren faktörün, o mekânlarda bulunan insanlar arasındaki ilişkiler olduğu da kuşkusuzdur.

Okul ortamı içinde sosyal ilişkiler denildiğinde; öğretmen-öğrenci, öğretmen-yönetici, yönetici-öğrenci ilişkilerinin yanı sıra, öğretmen-veli ilişkilerinden söz edilebilir. Burada okul içindeki sosyal ilişkilerin oldukça az ele alınan bir boyutundan, öğretmen-veli ilişkisinden ve bunun öğrenci başarısına olan etkisinden

Çocuk ve genç, yaşı gereği fazla enerjiye sahiptir.

Fazla enerjisini spor ve oyun yoluyla kullanabilen çocuk ve genç, derse karşı daha istekli ve ilgili olabilecektir.

*"Her çocuk,
okula
geldiği
zaman,
yetiştigi
aile
ortamının
izlerini
taşır."*

söz etmek yararlı olacaktır.

Her çocuk, okula geldiği zaman, yetiştiği aile ortamının izlerini taşır. Okul; eğitim-öğretim görevini yerine getirirken aile ortamının çocuk üzerindeki etkilerine dayanmak ve onlardan hareket etmek zorundadır. Aile ortamının çocuk üzerindeki etkisi, okulun eğitim anlayışına çok uygun olabilir, ya da tam tersi, okul tarafından istenmeyen türde olabilir. Bu durumda amacı, "çocuğun çok yönlü eğitimi ve öğretimini" güçlendirmek olan okulun, bu işlevini yerine getirebilmesi için, gerekli önlemleri alması gerekir. Aslında ailenin de asıl istediği "çocuğun en iyi şekilde yetiştirilmesidir". Bir başka ifade ile aile de, okul da aynı hedef için, çocuğun en iyi şekilde yetişmesi için, çaba harcamaktadırlar. Oysa "eğitim sürekliliği" ilkesi, çocuğun evde aldığı eğitimle, okulda aldığı eğitimin uygunluğu halinde, sonucun daha iyi olacağı yönündedir. Bu durumda aile ve okulun işbirliği yapmaları; birbirlerini tanımaya çalışmaları; ortak hedeflerini gerçekleştirmede daha başarılı olabilmeleri için, önemli bir adım olacaktır.

Öğretmen-Veli İlişkisi

Konusunda En Sık Rastlanan Durumlar

Genellikle okula giden çocuk derslerde iyi not alıyorsa; öğretmenin aileden fazla talepleri yoksa, aile-öğretmen ilişkisinde önemli bir sorun

yoktur. Sorun çoğunlukla, öğrenci şu veya bu derste başarısız ya da okuldaki davranışlarında uyumsuz olduğu zaman, öğretmen şikayet ettiği ortaya çıkar. Burada, aile-öğretmen ilişkisi iyi olduğu zaman, öğretmenin olayın daha başlangıcında, veliyi durumdan uygun şekilde haberdar etmesi, nedenlerin birlikte aranıp bulunması çözümü kolaylaştıracağı halde; çocuğun herhangi bir başarısızlığı veya yanlış davranışı karşısında, öğretmenin, çocuk hakkında, ailenin duymaktan hoşlanmayacağı biçimde, tembel-yaramaz-saygısız-aşırı hareketli, arkadaşlarını rahatsız ediyor vb. gibi sıfatlar kullanması, ailenin öğretmene kızmasına, gerginlik ve öfke duymasına neden olur. Öğretmenin, çocuk hakkındaki bu duygu ve düşüncelerini, ailenin bilmesi veya farkına varmadan çocuğa aktarması ise, son derece kolaydır. Bu durum; öğrencinin öğretmene olan sevgisi ve güveninin sarsılmasına da kolayca yol açabilir. Oysa başarılı bir öğretimin gerçekleştirilmesinde, öğretmenin bilgi ve becerisi kadar, öğretmen-öğrenci arasındaki duygusal ve sosyal ilişkinin de son derece önemli rolü vardır. Sınıf ortamı içinde öğretmenle öğrenci arasında kurulacak sevgi, karşılıklı saygı ve güven bağı, aile ve öğretmenin yanlış tutumları yüzünden zedelenebilir. Her hangi bir sorunun varlığında suçlamak, şikayet etmek, kızgınlık göstermek sorunun çözümünü sağlayamayacağı gibi; insanlar arasındaki iletişimi bozduğu için, hoşgörü, sabır ve dostlukla kolayca çözümlenecek bir problem, gereksiz yere büyütülmüş olacaktır.

AİLE VE ÖĞRETMEN

İŞBİRLİĞİ

Öğretmenin aileyi yakından tanıması, çocuğu daha kolaylıkla tanıyabilmesinde önemli bir faktördür. Ailedeki disiplin anlayışı, aile üyeleri arasındaki ilişkiler, anne-babanın çocuğa karşı tutumlarının öğretmen tarafından bilinmesi; onun öğrencide

gözlediği çeşitli davranışlarını anlayıp değerlendirmesine ve öğrenciyi daha iyi anlamasına yardımcı olacaktır.

Okul aile işbirliği, öğretmenin aileleri ve çocuğu yakından tanımasına yardım ettiği gibi, ailenin de

okulu daha iyi tanınmasına yardımcı olur. Demokratik hayat görüşünün ve yönetim şeklinin benimsendiği toplumlarda, anne-babanın okulun işleyişini, okulda uygulanan programı öğrenmek istemeleri, onların en doğal hakları olduğu gibi, bu aynı zamanda birer vatandaş olarak onların görevidir (Oğuzkan, 1966). Böylece aile, çocuğun hangi şartlarda eğitim-öğretim gördüğünü yakından öğrenme fırsatını bulur, ilgililere gerekli uyarıları yapabilecek, okulda yapılması gereken düzenlemede, kendi imkanları ölçüsünde katılabilecektir. Okulun devletçe sağlanamayan ya da kendi imkânları ile gerçekleştiremediği bazı eksiklikleri veya etkinlikleri, ailelerin işbirliği ile sağlaması mümkün olabilir. Okul-aile birlikleri, okul-koruma dernekleri, bu amaçla kurulmuş olan örgütlerdir. Okulun da anne babanın da amacı, çocuklara daha iyi bir eğitim ortamı yaratmak olduğuna göre; okul ve aileler arasında sağlanacak işbirliği, okulun, çevrenin imkanlarından da yararlanarak, daha iyi, daha zengin bir eğitim ortamı haline gelmesinde büyük katkı sağlayacaktır.

Bu noktada dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta; velilerin okulla yapacağı işbirliğinin ve okulun imkânlarını geliştirme yolunda karşıla-

yacakları maddî ve manevî çabaların, sınıftaki öğretmenin işine veya okulun işbirliğine müdahale etme şekline dönüşmemesidir. Bu konuda, özellikle yönetici ve öğretmenlerin, veli ile kuracakları ilişkileri, çok iyi ayarlamaları gerekmektedir. Okulla işbirliği yapmak başka şey, okulun işleyişine müdahale etmek başka şeydir. Genelde yapılan araştırmalar; her iki tarafın da görevlerinin sınırlarını, ne yapacaklarını bilmeleri halinde, önemli sorunların ortaya çıkmadığı yönündedir.

Okullardaki eğitim anlayışının, sınıfta uygulanan eğitim öğretim metotlarının tartışılması, öğretmenin, çocukla ilgili olarak aileden beklentilerinin açık seçik olarak ailelere anlatılması, okuldaki öğretimin başarılı olması açısından sayısız yarar sağlayacaktır. Böylece ev ödevlerine yardım eden anne-baba, ona bu konuda nasıl yardımda bulunması gerektiğini, herhangi bir konuyu öğretmek için tekrar ettirmesi gerektiğinde, hangi yöntemi kullanacağını bilerek, yapılacak yanlışların önüne geçebilir. Özellikle ilk okuma yazma öğretimi aşamasında, anne-babanın kullandığı metot ile öğretmenin sınıfta kullandığı metot farklı olduğu zaman, çocuklar gereksiz zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Aynı durum, diğer konular için de söz konusu ola-

*Okul;
eğitim-
öğretim
görevini
yaparken,
aile
ortamının
çocuk
üzerindeki
etkilerine
dayanmak
ve onlardan
hareket
etmek
zorundadır.*

*Okulla
işbirliği
yapmak
ile okulun
işleyişine
müdahale
etmek
farklı
davranışlar
dır.*

bilir. Örneğin, matematik problemlerinin çözümü sırasında anne-baba tarafından kullanılan aritmetik veya cebir yöntemi ya da sınıfta verilenlerden farklı şekilde anlatılan bir ders konusu, zaman zaman öğrenmede, anne-baba-çocuk ve öğretmen ilişkilerinde çatışmaları gündeme getirebilmektedir. Çocuk, çok sevdiği, güvendiği babasına mı, herşeyi en iyi bildiğini düşündüğü öğretmenine mi inanması gerektiği konusunda kararsızlığa düşmekte; bu da öğrenmesinin verimini azaltmaktadır. Öğretmen, sınıfta öğretilen derslerin tekrarı veya verilen ödevler için aileden yardım istiyorsa, bunun şeklini ve yöntemini de önceden aileye bildirmek durumundadır.

Okul bugün artık yalnızca çocuklar için bir eğitim ortamı değil, aynı zamanda ailelerin de eğitildiği bir kurum olmak zorundadır. Aileler için düzenlenen konferanslar, geziler, ailelerle birlikte hazırlanan geceler, okulun aileyi eğitime çabaları için örnekler olabilir.

Okul-aile işbirliği, ailelerin okulu daha iyi tanımalarına, onların okulda çocuğa kazandırılmaya çalışılan değer hükümlerini daha iyi anlamalarına ve çözümlenmelerine yardımcı olacağı gibi, yönetici ve öğretmenlerin de okulun bulunduğu yörenin örf, adet ve geleneklerini, hayat tarzlarını, düşüncelerini öğretebilmeleri-

ne yardımcı olur (Oğuzkan, 1966). Bunun için de yalnız ailenin okula gelmesi değil; zaman zaman öğretmenlerin de ev ziyaretleri yapmaları, yöre halkı ile temaslarda bulunmaya çalışmaları uygun olur. Ailenin okula karşı çekingenlik gösterdiği durumlarda, özellikle kırsal yörede, ilk adımın öğretmenler tarafından atılması, onların samimi olarak aileyi daha iyi tanımaları, onlarla işbirliği yapma ve onlara yardımcı ve yararlı olma isteklerini ortaya koymaları; toplumun, okulu benimsemesi için de önemli ve son bir adımdır. Fakir ailelere yardım, kadınlar için çeşitli bilgi ve beceri kursları, çeşitli sohbet günleri, bu amaçla gerçekleştirilebilecek bazı faaliyetlerdir.

Başarılı bir eğitim-öğretimin gerçekleştirilebilmesinde, aile ile işbirliğini sağlayabilmiş, kapılarını yalnız öğrencilere değil, anne-babalara da açık tutabilen bir okul, onların da okula yapacakları katkılarla, (maddî destek biçiminde veya iyi bir eğitim-öğretim ortamı oluşturmaya yönelik katkılarla) çevre halkının ilgi ve desteğini de daha kolay sağlayabilecektir. Özellikle kırsal yerleşim birimlerinde, okul ile öğretmen, yöre halkının, eğitiminde de yararlı olabilir. Eğitim tarihimizde, bunun, pek çok örneklerini görmek mümkündür.

Hangi yaşta olursa olsun, çocuğu, ailesi dışında, aile olmaksızın ele almak, eğitim öğretimdeki çabaların verimini azaltacaktır. Öğrencinin aileden kaynaklanan kusurlu davranışları, ancak öğretmenin aileye yardımcı olduğu ölçüde düzeltilir. Çocuk, okula gelinceye kadar ki hayatını geçirdiği ve okula başladıktan sonra da içinde yaşamaya devam ettiği aile ortamının etkisindedir. Öğretmen, aile ortamının etkilerini dikkate almadan sürdüreceği eğitim-öğretim çabalarında, yeterince başarılı olamaz.

KAYNAKÇA

1. Oğuzkan, Ferhan. Eğitim Üzerine. Ülku Yayınları, Ankara, 1966.
2. Tezcan, Mahmut. Eğitim Sosyolojisi. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara, 1985.

Evde Hayvan Besleme ile İlgili Bazı Sorular ve Öneriler

Sheldon L. GERSTENFELD

Eve İkinci Bir Hayvan Almak.

Evlerinde kedi olan bir aile, şimdi de köpek almak istiyor. Bu ailenin iki oğlu var ve yeterince büyükler. Evleri de geniş. Ama, artık evin bir ferdi haline gelmiş bir kediye, küçük bir köpeği nasıl tanıttıklarını bilemiyorlar. Bu durumda ne yapılabilir?

Çizgi filmlerdekinin tersine, kedi ve köpek gayet iyi geçinirler. Özellikle de genç bir kedi ve köpeğe, birbirlerini tanıma olanağı tanınırsa, kolayca anlaşabilirler. Bir yavru köpek, meraklı ve korkusuzdur. Bu nedenle evdeki kediyle oynamak ve onu tanımak isteyecektir. Ama, kedi köpektен kaçabilir. Bu durumun tam tersi de olabilir. Eve daha önce alınmış olan kedi, köpeğe tıslayabilir, hatta onu tırmalayabilir.

İlk tanışma için köpeği bağlı tutmak yararlı olacaktır. Köpek, kediye koklamak ve onun arkasından gitmek isteyinceye kadar bağlı tutulmalıdır.

Aile bireyleri evde olmadığı zamanlarda, kedi ile köpek ayrı odalarda tutulabilir. Birbirlerine alışmaya kadar bu duruma dikkat edilmelidir. Yukarıdaki önerilerin hayvanlardan birinin diğerine saldırgan biçimde davranmaya devam ettiği gözlenirse, bir veterinere başvurulmalıdır.

Kedinin Pençe Bakımı.

Pençe bakımı, kedinin tırnaklarının tıbbî bir operasyonla kesilmesidir. Genellikle ön pençelerdeki tırnaklar kesilir. Kedi anestezi yoluyla bayıltı-

larak, acı çekmesi önlenir. Yapılan operasyonla tırnaklar kesilir ve çevresi temizlenir.

Bu operasyon sonrasında, bazı kedilerin pençeleri bir iki hafta boyunca hassas kalsa da, çoğu kediler hemen iyileşir. Bir evcil hayvanın pençe bakımının, hayvan altı aylıktan yapılmasının uygun olacağı önerilmektedir.

Evcil Hayvanları Eşyalardan Uzak Tutma.

Her kedi sahibi, inatçı biçimde davranan kedisiyle başedebilecek bazı yöntemlere sahiptir. Eğer kedi koltuğun üzerinde uyuyorsa, bir şişeye su doldurup, kediye hafifçe fişkırtılabilir. Hâlâ vazgeçmiyorsa, kedinin kulağına düdükle yavaşça üflenebilir. Böylece, koltukta uyunmayacağını anlayabilir.

Etkili, ama zorba bir başka yöntem de koltuğun üzerine fare kapanı kurmaktır. Bir fare kapanı koltuğun üzerine ters biçimde konulur. Kapanın dişleri üstüne bir örtü kaplanırsa, kedinin incinmesi önlenir. Kedi, yaşadığı birkaç korkudan sonra, artık koltukta uyumaktan vazgeçecektir.

Çeviren: Buket ÇAMLIGÜNEY
PARENTS, July 1992

Çocuklar Hastalanınca...

Rebecca Shahmoon SHANOK

Hastalıklar hem ana-babalar hem de çocuklar için bir uyarıdır.

Jale, az önce odasında, gayet canlı ve neşeli oynuyordu. Ama, şimdi huzursuz ve asî görünüyordu. Jale'nin annesi, kızının bu durumuna bir anlam veremedi. Pek çok annenin yaptığı gibi, kızının hasta olduğunu anlamayıp, huzursuzluk ettiğini düşünüp kızabilirdi. Ama hastalıklar, ailelerin adeta bir

bulmaca çözermiş gibi, çocuklarındaki değişiklikleri değerlendirmeleriyle anlaşılır. Adeta dedektifçilik oynamaları gerekir.

Bu dedektifçilik oyununda, çocuğun da rol almasına yardımcı olmak gerekir. Eğer çocukta hızlı ve olumsuz biçimde bir değişme varsa, ona nasıl olduğu sorulmalıdır. Böylece çocuk bedenini, ruh halini kısacası kendini inceleyebilecektir. Çocuğun kendini inceleyebilmesi için, soruların dikkatli seçilmesi gerekir. Seçilen sorularla, hem siz hem de çocuğunuz bir araştırmaya girebilirsiniz. Örneğin midesinin, başının, boğazının veya başka bir yerinin mi ağnyıp ağnymadığı çocuğa sorulabilir. Anne veya babanın belirteceği seçeneklerle çocuk, kendi duygularını karşılaştıracaktır. Aşamalı ve özenle seçilmiş soruların yanıtını araştıran çocuk, kendini tanımanın ve korumanın ana öğelerini öğrenmeye başlar.

Kişinin kendi bedenini tanıması ve saygı duyması, yaşam boyunca

taşması gereken önemli bir unsurdur. Bu unsur, gençlerin öğrenmesi gereken, vazgeçilmez bir korunma yoludur. Çocuklar kendilerini korumaya başlamadan önce, bedenlerinde oluşan değişiklikleri fark etmek zorundadırlar. Ancak bu aşamadan sonra, doğru kararlar alabilirler. Böylece, çeşitli olaylar karşısında ne fazla tepki verip, üzülürler; ne de önemsemezlikten gelip, vurdum duymaz olurlar.

Örnek Olmak ve Dediğini Yapmak. Çocuklar, ana-babalarını gözlemleyerek bilgilenirler. Ana ya da babanın kendilerine karşı tutumları, çocuk için çok etkilidir. Örneğin; bir evde, babanın çok hasta olmasına karşın, doktora gitmemesinin çocuğa vereceği mesaj düşündürücüdür. Çocuk, 7 ile 10 yaşları arasında iken 'doktora başvurma zamanını' öğrenmelidir. Doktora başvuru zamanını çocuğa öğretebilmek için, önce örnek olmak gerekir. Ana veya babanın hasta iken nasıl davrandıkları ve ne zaman doktora başvurdıkları, çocuğun örnek alması açısından önemlidir.

Çocukta hastalık ipuçları araştırıldıktan sonra, doktor muayenesi için çocuk hazırlanabilir. Örneğin; "Bugün yorgun görünüyorsun, haydi ateşine bakalım. Eğer doktora gitmemiz gerekirse, ona, nerenin hasta olduğunu söyleyebilirim." biçimdeki konuşma ve davranışla çocuk, doktor muayenesine alıştınlabilir.

Ana-baba, çocuklarına kendi tahminlerini söyleyebilirler. Ardından doktora başvurup, doktorun değerlendirmesini de belirtmelidirler. Çocukta oluşan bazı hastalık belirtilerini, çocuğun zaten bildiği varsayılmamalıdır. Yetişkinler için basit ve geçici bir gaz sancısı bile, çocuğa ölümcül ve çaresiz bir dert

gibi gelebilir. Bu nedenle, çocuğu rahatsız eden acı, sıkıntı vb. biçimindeki hastalık belirtisinin "geçici olduğuna", çocuk inandırılmalıdır.

7 ile 10 yaşları arasındaki bir çocuk hastalandığında, ana-babasından devamlı bir ilgi bekler. Çocuğun huysuz, halsiz, sürekli bir şeyler isteyen biçimde davranması, çok normaldir. Dolayısıyla bir an neşeye oynuyorken, biraz sonra mızımız davranması, ana-babaya naz yapıyor anlamına gelmemelidir.

Eğer çocuk, hastaymış gibi rol yapıyorsa, bu da yalnızca bir yardım çağrısıdır. Çocuk kaygılandığında da kendisini hasta hissedebilir. Ana-baba, çocuktaki belirtileri inceleyerek, çocuğu sıkan ve kaygılandıran nedenleri bulabilir. Çocuklar ister rol yaptıklarında, isterse hastalandıklarında; ana-babalar çocuklarına karşı ılımlı ve sakin biçimde davranmalıdır. Sonuçta hastalıklar da çocuğun kendisine dikkat etmeyi öğrenmesi için bir fırsat olacaktır. Çocuk, ana-babası ve doktorla işbirliği yaparak, sağlığına daha kolay kavuşabilecektir.

Derleyen: Gülay DOKUZOGUZ
PARENTS, April 1991

İlköğretimde Rehberlik

Araş.Gör. Necla TUZCUOĞLU

Marmara Üniversitesi,
Atatürk Eğitim Fakültesi

*Rehberlik ve
psikolojik danışma
faaliyetleri, okullarımızda,
en az eğitim-öğretim
kadar önem taşımaktadır.*

de buna bağlı olarak toplum için,
en uygun şekilde gelişmesi oluşu-
mudur.

Bedensel, duygusal, sosyal ve zihinsel gelişimi birbirinden ayrı düşünmek veya ayırmak mümkün değildir. Bu özellikler, birbirine paralel şekilde gelişmektedir. Yapılan çalışmalar, beden ve ruh sağlığının birbiriyle çok yakından ilişki içerisinde olduğu ve birbirini tamamlayıcı şekilde geliştiği yönündedir.

Gelişimin sürekli olması ve bir bütünlük göstermesinden hareketle rehberlik faaliyetleri, bugün ülkemizde olduğu gibi, orta öğretim kurumlarından değil, ilk öğretim hatta okul öncesi kurumlarımızdan başlatılmalıdır. Zira, gelişimin her aşaması önemlidir. Küçük yaşlarda ortaya çıkan ve önemsiz gibi görünen sorunlar, ilerdeki yıllarda, çok daha büyük ve çözümlenmesi de buna bağlı olarak zor ve zaman gerektiren sorunların temelini oluşturmaktadır. Buradan hareketle, okul öncesi ve ilk öğretimdeki

"Rehberlik, kişinin kendini daha iyi anlaması, çevresindeki mevcut imkanların farkında olması, bunlardan kendisine en uygun tercihleri yapabilmesi ve kendini gerçekleştirebilmesi için yapılan yardım sürecidir." "Bireylerin kendilerini daha iyi tanımasını, problemlerine en uygun çözüm yollarını bulabilme süreci" ise **psikolojik danışma**dır. Rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetleri, okullarımızda en az eğitim-öğretim kadar önem taşımaktadır.

Eğitim, kişinin sadece bilgi kazanması ve bunları davranış haline dönüştürebilmesi değildir. Modern anlamda eğitim, bireyin bedensel, duygusal, sosyal ve zihinsel yeteneklerinin hem kendisi için, hem

Küçük yaşlarda önemsiz gibi görünen sorunlar, ilerdeki yıllarda zor çözümlenebilecek daha büyük sorunların temelini oluşturmaktadır.

rehberlik hizmetleri, orta öğretim ve yüksek öğretim rehberlik hizmetlerinden çok daha önemlidir.

O halde ilk öğretimde rehberlik hizmetleri neler olmalıdır? Nasıl yapılmalıdır?

İlk okuldaki öğretimin en belirgin özelliği, sorumluluğun tek öğretmende olmasıdır. Dolayısıyla öğretmen, her öğrenciyi daha yakından tanıma ve ilgilenme imkanına sahiptir. Ayrıca, ilk okul çocuğunun problemleri, henüz köklü değildir. Bu nedenle öğrencilere yapılan yardımlarda, öğretmen temel oluşturmaktadır.

İlk okullarda yürütülen rehberlik hizmetleri; çocuğun bazı özelliklerinin farkında olamaması, kendisi ile ilgili karar alabilme veya tercih yapabilme olgunluğuna yeterince ulaşamaması, anne-babaya bağımlı olması açısından, daha çok çocuğun etrafındaki kişilere yöneliktir. Başta aile ve öğretmen olmak üzere, çocuk ile ilgili tüm kişileri aydınlatmak ve çocuğun içinde yaşadığı ortamı düzeltmek amacını taşımaktadır.

Ayrıca, ilkokul çağı çocuklarının kazanmak zorunda olduğu, temel beceriler vardır. Düzgün konuşma, okuma-yazma, hesaplama vb. gibi. Rehberlik programı, bu beceriler ve kişilik gelişimine ilişkin problemlere ağırlık verecek biçimde düzenlenmelidir.

İlk okullardaki rehberlik hizmetlerini aşağıdaki başlıklarda özetlemek mümkündür:

- ✓ Öğrenciyi tanıma ve kendisini objektif bir şekilde tanımasına yardımcı olma,
- ✓ Öğrencilerde mevcut problemleri tanımak ve ihtiyaçları tespit etmek,
- ✓ Özel eğitime muhtaç olan özürlü veya üstün yetenekli öğren-

çileri belirleme ve yöneltme,

✓ Çocuğa yardım etme amacından hareketle, velilerle çalışma ve velilere yönelik bilgilendirme,

✓ Öğretmenle işbirliği ve sınıf ortamını düzenleme, eğitsel problemlere yardımcı olma,

✓ Öğrencilere bir üst öğrenim kurumları hakkında bilgi verme ve yönlendirme,

✓ Öğrenci ve buna bağlı olarak velilere yönelik psikolojik danışma.

Sonuç olarak, ülkemizde rehberlik hizmetleri, orta öğretimden değil, en azından ilk öğretimden başlatılmalıdır. İlk okullarımızda rehberlik servisleri ve buna bağlı olarak da en az bir uzmanın bulunması zorunluluğu vardır.

Bu servislerde görev yapacak personelin de yetiştirilmesine önem verilmeli, üniversite programlarında gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Dolayısıyla, bugün gençlerimizde yaşanan bir çok problem, henüz oluşma aşamasında çözümlenebilecek, beden ve ruh sağlığı yerinde genç kuşakları yetiştirmemiz mümkün olacaktır.

İlk okullarda yürütülen rehberlik hizmetleri, daha çok çocuğun etrafındaki kişilere yöneliktir.

KAYNAKÇA

AYDIN, Gül. "Temel Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanın Önemi", Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, Cilt:1, Sayı:1, Eylül 1990.

KILIÇCI, Yadigar. Okulda Ruh Sağlığı, Şafak Ofset-Tipo Matbaacılık, Ankara, 1989.

KUZGUN, Yıldız. Psikolojik Danışma ve Rehberlik, ÖSYM yayınları, Ankara, 1988.

TAN, Hasan. Psikolojik Danışma ve Rehberlik, MEB Basımevi, İstanbul, 1986.

Okuma Yeteneğinin Geliştirilmesi

Doç.Dr. Firdevs GÜNEŞ

A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi. Öğretim Üyesi.

Günümüzde yapılan incelemeler, bilgilerin % 70'ten fazlasının yazılı olarak yayıldığını (aktarıldığını) göstermektedir. Bunlar kitap, makale, mektup, gazete, rapor, not, özel yazılar vb. ile gerçekleşmektedir. O halde, bu yazılı bilgilerin daha kolay okunmasını, kullanılmasını ve öğrenilmesini kolaylaştırmak için, okuma yeteneğinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Okumak, yazılı bir metni anlamak demektir. Aynı zamanda, bireyin ihtiyaçlarına uygun içeriğin seçimini ve kullanılmasını da sağlamaktır. Okuma yeteneği, yazılı bir metin üzerinde uygulanır ve okuyucunun amaç, beklenti, ihtiyaç ve beğenisi bu metin üzerinde gerçekleşir. Bu makalede, okuma yeteneğini etkileyen temel faktörler ele alınmaktadır. Bunlardan en önemlileri materyallerle ilgilidir. Ardından diğer faktörlerden okuma hızı ve anlama gelmektedir.

GÜÇLÜK DÜZEYİ

Bazı metinler zor, bazıları da kolay diye değerlendirilmektedir. Gerçekten de bazıları güç, bazıları da kolaydır. Bir metnin, güç ya da kolay olması, içeriğinin güç ya da kolay olması ile ilgilidir. Güçlük düzeyi, metnin konusuna ilişkin ilgi ve bilgiye bağlı olarak, okuyucudan okuyucuya değişmektedir.

Belirli bir grup için metin seçmek gerektiğinde, güçlük düzeyini belirleyen objektif ölçüler vardır. Bunlar okunabilirlik ile ilgili ölçütlerdir. Aşağıda verilen bu ölçütler, en yaygın olarak bilinen ve kullanılan birkaç formülü kapsamaktadır. Bu formüller şunlardır:

- A. Dale Chall Formülü.
- B. Flesch Formülü.
- C. Gunning Formülü.

*Okumak,
yazılı bir metni
anlamak
demektir.*

I. DALE CHALL FORMÜLÜ	II. FLESCH FORMÜLÜ	III. GUNNING FORMÜLÜ
1- Bir kitap veya makaleden ilk 100 kelime, örneklem olarak alınır. 2- Örneklem grubundan: - Kelime sayısı, - Cümle sayısı, - Zor kelime sayısı tespit edilir. 3- Cümlelerin uzunluğu bulunur. Formülü şudur: - Cümlelerin uzunluğu = $\frac{\text{Kelime sayısı}}{\text{Cümle sayısı}}$ - Zor kelime oranı = $\frac{\text{Zor kelime sayısı} \times 100}{\text{Örneklemede kalan kelime sayısı}}$ 4- Sonuçlar: 1'e yaklaştıkça metin kolay, 100'e yaklaştıkça metin zor olmaktadır.	Bu formülde iki öge kullanılır. Biri metnin güçlük düzeyi; diğeri ise okuyucunun ilgisidir. 1- Bir kitap veya makaleden ilk 100 kelime, örneklem olarak alınır. 2- Örnekleme giren kelimelerin hece sayısı belirlenir. Bunun için formül = $\text{Kelime başına düşen hece sayısı} = \frac{\text{Örneklemedeki toplam hece sayısı}}{\text{Örneklemedeki kelime sayısı}}$ 3- Örneklemedeki cümlelerin kelime sayısı belirlenir. $\text{Cümle başına düşen kelime sayısı} = \frac{\text{Örneklemedeki toplam kelime sayısı}}{\text{Örneklemedeki cümle sayısı}}$ 4- Sonuçlar: - Kelime başına düşen hece sayısı, 1'e doğru indikçe, o metin kolay. - Kelime başına düşen hece sayısı, 10'a doğru yaklaştıkça, o metin zor olmaktadır. Bu ölçü, cümle başına düşen kelime sayısı için de geçerlidir: - Cümle başına düşen kelime sayısı, 1'e yaklaştıkça metin kolay, 100'e yaklaştıkça metin zorlaşmaktadır.	Bu formülde kullanılan değişkenler: A- Metindeki üç heceli kelimelerin yüzdesi. B- Cümledeki ortalama kelime sayısıdır. 1- Bir kitap veya makaleden ilk 100 kelime, örneklem olarak alınır. Sonra şu işlemler yapılır: $\frac{\text{Kelime sayısı}}{\text{Cümle sayısı}} = x$ $\frac{3 \text{ ve daha fazla heceli kelime sayısı}}{\text{Diğer kelimelerin sayısı} \times 100} = b$ $a + b \times 0.4 = \text{Fog Index}$ (Sis Yoğunluğu) 2- Sonuçlar: - Fog Index'in 8 ile 10 arasında çıkması, metnin kolay olduğunu, - Fog Index'in 11 ve daha fazla çıkması metnin zor olduğu anlamına gelir.

A. Dale Chall Formülü:

Bu formül, iki ögeyi kapsamaktadır:

- Cümlelerin ortalama uzunluğu,
- Zor kelimelerin oranı.

Bu formülü uygulamak için, herhangi bir kitap veya makaleden, ilk 100 kelime, örneklem olarak alınır. Örnekleme giren kesimden:

- Kelime sayısı,
- Cümle sayısı,

c. Zor kelimelerin sayısı tespit edilir. Cümlelerin uzunluğu, kelime sayısının cümle sayısına bölünmesiyle hesaplanır. Zor kelimelerin oranı ise, zor kelime sayısının örneklemede geriye kalan kelime sayısına bölümü ve 100 ile çarpılmasıyla bulunur. Sonuçlar 1'e yaklaştıkça metin kolay, 100'e yaklaştıkça zor olmaktadır.

B. Flesch Formülü:

Bu formülde de iki öge kullanılmaktadır. Biri metnin güçlük düzeyi, diğeri ise okuyucunun ilgisidir. Güçlük düzeyi şöyle belirlenmektedir. Herhangi bir kitap ya da makalenin ilk 100 kelimesi, örneklem olarak alınmaktadır. Buradan:

1- Örnekleme giren kelimelerin hece sayısı belirlenmektedir. Bulunan toplam hece sayısı kelime sayısına bölünerek, kelime başına düşen ortalama hece sayısı elde edilir.

2- Örnekleme giren cümlelerdeki kelimeler sayılır. Bulunan rakam, cümle sayısına bölünerek, cümle başına düşen ortalama kelime sayısı hesaplanır.

Bu formülün temel hareket noktası şudur: Kelime başına düşen hece sayısı, bire doğru indikçe o metin kolaydır; fakat kelime başına düşen he-

Bir metnin güçlük düzeyini belirleyen objektif ölçüler vardır.

Okuma yeteneğinin geliştirilmesinde önemli faktörlerden birisi de ilgi düzeyidir.

ce sayısı 10'a doğru yaklaştıkça, o metin zor olmaktadır. Bu ölçü, cümle başına düşen kelime sayısı için de geçerli olmaktadır. Cümle başına düşen kelime sayısı bire yaklaştıkça kolay, 100'e yaklaştıkça metin zorlaşmaktadır.

C. Gunning Formülü:

Basit ve uygulamalı bir formüldür. "Sis yoğunluğu" anlamına gelen "Fog Index" adı altında bir güçlük düzeyi belirlenmiştir. Bu düzey yükseldikçe, metnin güçlüğü de artmaktadır. Gunning tarafından kullanılan değişkenler şunlardır:

- 1- Metinde geçen üç heceli kelimelerin yüzdesi,
- 2- Cümlede kullanılan ortalama kelime sayısı.

Bu ölçüler kelimelerin basitliğini, daha kısa olmasını ve sık kullanılan kelimelerden seçilmiş olmasını gerektirmektedir. Formül, şöyle hesaplanmaktadır: Yine ilk 100 kelime, örneklem olarak alınmaktadır.

$$\frac{\text{Kelime sayısı}}{\text{Cümle sayısı}} = a$$

$$\frac{\text{Üç ve daha fazla heceli kelimelerin sayısı}}{\text{Diğer kelimelerin sayısı} \times 100} = b$$

$$a + b \times 0.4 = \text{Fog Index}$$

Fog Index'in 11 ve daha fazla çıkması, metnin zor olduğu anlamına gelir. Sonucun 8 ile 10 arasında olması ise, bu metinlerin kolay olduğu anlamına gelmektedir.

Buraya kadar verilen formüllerden de anlaşılacağı üzere, metinlerin güçlük düzeylerinin belirlenmesi, formüllere dayalı olarak yapılmakta, rastlantıya bırakılmamaktadır. Bu durum, okuma yeteneğinin geliştirilmesinde önemli bir faktördür.

İLGİ DÜZEYİ

Okuma yeteneğinin geliştirilmesinde önemli faktörlerden birisi de ilgi düzeyidir. İlgi düzeyinin belirlenmesi, saptanması oldukça zordur. Sıkıcı bir metin, aynı zorluk düzeyinde ancak ilginç bir metne göre daha zor görülmektedir. Bu okuyucuya göre değişmektedir. İlgi düzeyini belirlemek için yapılan bir araştırmada önce, 80 metin tespit edilmiştir. Bu metinleri okutmak için, 100 öğrenci seçilmiştir. Öğrencilerden 25'er kişilik 4 grup oluşturulmuş ve her bir grup a) Edebiyat, b) Bilim ve Teknik, c) Tıp, d) Sosyal Bilimler'e ilişkin 80 metni okumuşlardır. Öğrencilerden, okudukları metinlerin, ilgilerini ne derece çektiğine ilişkin 1-10 arasında puan vermelerini; ayrıca bu metinlerin güçlük derecesine ilişkin de yine 1-10 arasında puanlar vermeleri istenmiştir. Bu arada okuma süreleri de kaydedilmiştir. Sonuçlar şöyledir:

- 1- Eşit düzeyde güçlük derecesine sahip metinlerden ilginç olanı, daha kolay görülmekte; diğeri ise daha güç görülmektedir.
- 2- İlginç olan metinler, diğerlerine göre daha hızlı ve kolay okunmaktadır.
- 3- Metin, metin inceleme yapıldığında, ilginç metinlerin dağılım eğrisi düzenli, güç metinlerin dağılım eğrisi ise düzensizdir.

4- Araştırmada yer alan ideolojik ve politik metinlere tepkiler, olumlu ya da olumsuz olarak çok belirgin olmuştur. (Philippe, 1979)

Buradan da anlaşılmaktadır ki ilgi düzeyi, okuma faktörüyle doğrudan ilişkilidir. O halde, belirli bir gruba yönelik olarak hazırlanacak materyallerde, ilgi düzeyi dikkate alınmalı ve bu konu araştırılarak, objektif ölçütler oluşturulmalıdır.

Okuma hızı, bir metin içinde her yerde aynı değildir.

METİNLERİN UZUNLUĞU

Okuma yeteneğini geliştirmek için kullanılacak metinlerin uzunluğu da belirli ölçülere bağlanmıştır.

Okuma hızı, bir metin içinde her yerde aynı değildir. Metnin başında okuyucu okumaya başlamakta, metne girmeye hazırlanmakta, yazarın mesajlarını almaya ve metnin ana fikrini yakalamaya çalışmaktadır. Bu aşamaya, ısınma aşaması denilmektedir. Bundan sonra okuma hızı, belirli bir düzeye ulaşmakta ve dikkatin dağılması veya gözün yorulmasına kadar sabit kalmaktadır. Bu süre, okuyucuya ya da okuma alışkanlıklarına göre değişmektedir. Bazı okuyucularda bu süre 10 dakika iken, bazılarında da bir veya daha fazla saate kadar sürmektedir. Bu nedenle, okuma yeteneğini geliştirmek için kullanılacak metinlerin, çocuklarda en az 200; yetişkinlerde ise 2000 kelime olması gerekmektedir. Ayrıca, okumayı kolaylaştırıcı, ilk paragraftan itibaren metnin ana-fikrini sergileyen yazılar olmalıdır. Böylece okuyucu, belirli bir okuma hızına ulaşma fırsatını bulacaktır.

DİĞER FAKTÖRLER

Okuma yeteneğinin geliştirilmesinde, yukarıdaki faktörlerin yanında, yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik statü, kişidurum ve çevreye bağlı faktörler de etkili olmaktadır.

Bu faktörlerle ilgili olarak, çeşitli araştırmalar yapılmış ve okuma yeteneğinin geliştirilmesinde bunların da etkili oldukları ortaya çıkmıştır. Okumayı öğrenme süreci, ilk okuma-yazma öğrenmeden başlayarak, 13-14 yaşına kadar sürmektedir. Gerçek okuma yeteneğinin geliştirilmesi, 18-20 yaşına kadar sürmektedir. 13-14 yaşına kadar ulaşılan düzey dakikada 250-300 kelime okuma hızına uygun bir düzey olmaktadır. Ancak, okunanın % 65 veya % 75'i anlaşılmalıdır. Bu düzey, sosyo kültürel düzeye, yaşa ve yetişkinlere göre değişmektedir.

Yine, okuyucunun cinsiyeti, sosyo-ekonomik statüsü, davranışı, heyecanı, psikolojisi okumayı etkileyen faktörlerdir. Bu durumlar dikkate alınarak metinler seçilmelidir.

Diğer taraftan çevre ile ilgili pek çok faktör de okuma yeteneğini etkilemektedirler. Bunlar:

- a) Gürültü düzeyi,
- b) Aydınlatma durumu,
- c) Okuma yapılan mekânın durumu,
- d) Isı durumu,
- e) Okunan materyalin kâğıt, renk, punto büyüklüğü, sayfa düzeni vb. basımına ilişkin durumlardır.

OKUMA HIZI

Her okuyucu, aynı hızla okumamaktadır. Bazı okuyucular, bir romanı 30-40 dakikada okurken, bazıları da bu zamanın beş veya altı misline ihtiyaç duymaktadırlar. Okuma hızının yüksek olması, kişilerin pek çok konuda bilgi edinmelerini, yaratıcılıklarını geliştirmelerini ve meslek hayatla-

Okuma yeteneğini geliştirici metinlerde, çocuklar için en az 200; yetişkinler için ise, 2000 kelime olmalıdır.

Her okuyucu, aynı hızla okumamaktadır.

Okuma hızının yüksek olması, kişilerin bilgilenmelerini, yaratıcılıklarını geliştirmelerini ve meslek hayatlarında başarılı olmalarını sağlamaktadır.

rında başarılı olmalarını sağlamaktadır. Bu nedenle, okuma hızını geliştirmek gerekmektedir.

Okuma hızını geliştirmek için, gözün yatay ve dikey görme alanlarını geliştirmek, bir göz duruşunda daha fazla harfi görmek ve hızlı okuma tekniklerini bilmek gerekmektedir. Kuşkusuz bu durum, sistemli çalışmaları gerektirmektedir.

Okuma hızı, 1900'lü yıllarda Emile Javal'ın geliştirdiği dakikada okunan kelime sayısı ile ölçülmekteydi. Ancak, bu iyi bir ölçü olmayıp, bazı sorunlar yaratmaktadır. Zira, metinlerde konularına göre farklı uzunlukta kelimeler kullanılmaktadır. Ardından, François Richadea daha ilginç bir yöntem ortaya atmıştır. Buna göre, okuma hızı, saatte okunan harf sayısı ile ölçülmektedir. Bu yöntemle göre okuma hızı, kelimelerin uzunluğundan etkilenmemektedir. Hazırlığı oldukça uzun olan bu yöntemin sonucu, oldukça etkili olmaktadır.

ANLAMA

Bir metnin hızlı okunması kadar, anlaşılması da önemlidir. Anlamayı ölçmek için anlamayı etkileyen bütün faktörleri gözden geçirmek gerekmektedir. Bunlar metnin ilginçliği, güçlük düzeyi, konusu, yapısı, okuyucunun amacı, okuma sırasındaki öğrenme kapasitesi, deneyimi ve okuma alışkanlığıdır.

Anlamayı oluşturmak için;

1. Kelimelerin anlamını bilmek,
2. Metnin bütününe veya cümledeki durumuna göre bir kelimeye en uygun anlamı verebilmek,
3. Metnin türünü bulabilmek,
4. Ayrıntıları ayırmak ve ana-fikri bulabilmek,
5. Metindeki sorulara cevap verebilmek,
6. Metni kendi kelimeleri ile özetleyebilmek,
7. Metinden önemli sonuçlar ve mesajları çıkarabilmek,
8. Metinde kullanılan edebi biçimleri bulabilmek,
9. Yazarın amacını ve görüşünü tanımak ve bulabilmek gerekir.

Bu yetenekleri geliştirmek, bir metni anlamayı kolaylaştırmaktadır. Bunlara dayalı olarak, anlamayı ölçen sorular sorulmalıdır. Bunun için dört tür soru kullanılabilir. Bu sorular şunlardır:

1. Çoktan seçmeli sorular,
2. Açık uçlu sorular,
3. Tamamlamalı sorular,
4. Özetleyici sorular,

Her metin için 10 soru sorulmalı ve doğru cevaplar anlama yüzdesi olarak belirlenmelidir. Örneğin, 7 doğru cevap metnin % 70 olarak anlaşıldığını göstermelidir.

Kısaca, okuma yeteneğini geliştirmek için, anlama yeteneğini de geliştirmek gerekmektedir.

SONUÇ

Buraya kadar yapılan incelemelerden de anlaşılacağı üzere, okuma yeteneğini pek çok faktör etkilemektedir. Okuma yeteneğini geliştirici çalışmalarda, bu faktörlerin her biri tek tek ele alınmalı, özellikle temel faktörler üzerinde önemle durulmalı ve çabalar sistemli bir şekilde yürütülmelidir.

Eğer bilgilenmek, çağa ayak uydurmak ve hızla gelişmek istiyorsak, okuma yeteneğini geliştirici çalışmalara gereken önemi vermeliyiz.

KAYNAKÇA

GÜNEŞ, Firdevs. Başarıda Doğru Okumanın Rolü, Yaşadıkça Eğitim Dergisi,

Sayı: 11 Nisan-Mayıs-Haziran 1990.

RICHADEAU, F., GAUQUELIN, M. et F., Methode de Lecture Rapide, Edition RETZ, Paris, 1984.

PHILLIPPE, Claude, Amelioration de la Capacite de Lecture, Revue Française de Pedagogie, No: 47, Avril-Mai-Juin 1979.

STAIGER, Ralph C. L'Enseignement de la Lecture, les Presses de l'Unesco, Paris, 1976.

YAYINLAR

TÜRK EĞİTİM TARİHİ (Başlangıçtan 1993'e)

Prof. Dr. Yahya AKYÜZ

(Genişletilmiş ve yeniden yazılmış 4. basım)

**KÜLTÜR KOLEJİ YAYINLARI, NO:2
İSTANBUL 1993**

Türk Eğitim Tarihi, üniversitelerin Eğitim Bilimleri bölümlerinde okutulan Türk Eğitim Tarihi dersi için, ders kitabı olarak hazırlanmıştır. Kitabın ilk baskısı, 1982'de Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını olarak basılmıştır. Kitabı hazırlayan Sn. **Prof. Dr. Yahya AKYÜZ**, kitabın ilk baskısının önsözünü şöyle bitirmiştir:

"Bu kitap, öğrenciler için Türk Eğitim Tarihi dersi el kitabı olmakla beraber, onlara eğitim tarihimizi sevdirmeye, eğitim tarihimizin bazen parlak, bazen tutsuz yanlarını gösterip, onlara bu alanda araştırma zevki verme, onları, millî eğitimimizi kurma yolunda arayışlara, düşüncelere yöneltme, onlara hür ve bağımsız yaşama özelliğimizle ilgili geçmişten gelen dersleri gösterme amacı da güdülmüştür."

Bu yıl 4. Baskısı yapılan Türk Eğitim Tarihi adlı kitaba 1993 ilkbaharına kadar, eğitimimizdeki önemli gelişmeler alınmıştır. Ayrıca, konuyla ilgili en son yayınlar, hatta basılmamış tezler vs. araştırılarak bunlardan da yararlanılmıştır.

● Batı'da ve bizde, üniversitelerin ve bilimin gelişmesi arasında önemli karşılaştırmalar yapılmıştır.

● Birçok yeni bilgi eklenmiştir: Konu sayısı 132'den 151'e yükselmiş, bazıları da kendi içlerinde genişletilmiştir. Ayrıca, önceki baskılarda bulunmayan bir kaç önemli belgenin kilesi verilmiştir.

Terimler Sözlüğü, eski kitap ve belgelerden derlenen terim ve örnek cümlelerle zenginleştirilmiştir.

● Yapılan eklerle kitabın hacmi biraz artmıştır. Fakat bu doğaldır. Geçmişten günümüze kadar eğitim tecrübelerimizi ve bunlardan çıkan dersleri konu alan, bugünkü eğitim sorunlarımızı çözmekte bize ışık tutması gereken Türk Eğitim Tarihi gibi çok önemli ve geniş kapsamlı bir ders, Üniversite düzeyinde, basit bir kitap veya teklis, kısa notlar ve birkaç fotokoplu ile okutulup öğretilemez. Bu asla yararlı olmaz. Böylesine önemli bir konu, ciddi, sistemli, bilimsel ve az çok kapsamlı olarak ele alınırsa, yararlı olabilir. Öğrencilerin ayrıca, ders kitabı ile yetinmeyip, önemli yayınları da okuması çok gereklidir.

● Öncekilerde olduğu gibi, bu baskıda da, kaynakların ve alıntılarının tümü titizlikle ve hemen sayfanın altında gösterilerek, öğrenci ve araştırmacılara bu açıdan da bilimsel bir araştırma örneği sunulmaya çalışılmıştır.

● Dilin ve anlatımın açık, sade ve akıcı olması için, kitabın tümü yeniden yazılmıştır.

"Türk Eğitim Tarihi" adlı kitabın 4. ve son baskısı **Kültür Koleji Yayını** olarak basılmıştır.

Kültür Koleji Kurucusu ve Genel Müdürü Sayın Fahamettin Akıngüç'un sunusu ise şöyledir:

EĞİTİMDE ARAYIŞLAR DİZİSİNE BAŞLARKEN

Kültür Koleji Genel Müdürlüğü, 33 yıldan beri, okullarıyla geniş bir eğitim-öğretim hizmeti sunarken, ülkemizde eğitim ve öğretim alanındaki araştırmaların ve yayınların yeterli sayı ve nitelikte olmadığı, sürekli dikkatimizi çekmiştir. Oysa, incelemelerde bulunduğumuz ileri ülkelerde, eğitimin her alanında çok sayıda ve değerli yayınların yapıldığını görmekteyiz.

Bu gözlem ve düşünceler hizi, 1986 yılından beri **Yaşadıkça Eğitim** adında bir süreli dergi çıkarmaya yönelmiştir. Bu yayını, eğitimcilerimizin yazıları ve çevirileri ile, özellikle öğretmenlerimize ve velilere yararlı bilgiler sunmakta ve eğitim dünyasında beğeni ile karşılanmaktadır.

1992'den itibaren, kitap yayınlama yoluyla da bir eğitim faaliyetine girmiş bulunuyoruz. Bunda temel amacımız, öğretmenlerin, öğretim üyelerinin, anne-bahaların, eğitimcilerin eğitim sistemini ve çocukları daha iyi tanımaları, eğitime ilişkin gelişmeleri izlemelerine katkıda bulunacak, nitelikli eserler kazandırmaktır. Eğitimcilerimizin değerli eserleri, imkânlarımız ölçüsünde yayımlanacaktır.

Başka özel okulların ve kurumların da, yayın yoluyla, ulusal eğitim kitaplığımızın gelişmesine katkıda bulunmasını diliyoruz.

Bu girişim çerçevesinde, yayınladığımız **Eğitimde Nitelik Geliştirme Sempozyum** kitabından sonra, **Prof. Dr. Yahya AKYÜZ'ün Türk Eğitim Tarihi (başlangıçtan 1993'e)** başlıklı eserini yayınlıyoruz. Bu eser daha önce üç kez, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nce** basılmış, eğitimciler ve öğrencilerce tanınan, sevilen bir eserdir. **Kültür Koleji**, bu eserin yazarınca titizlikle geliştirilmiş ve yeniden yazılmış 4. baskısını yayınlamaktadır.

Türk milletinin tarih boyunca yaşadığı eğitim tecrübesinin bilinmesi, bugünkü eğitim sorunlarımızın daha iyi anlaşılmasına ve çözümlenmesine ışık tutacaktır. Bu açıdan bakıldığında, **Prof. Dr. Yahya AKYÜZ'ün** kitabı, eğitimcilerimiz, öğretmenlerimiz ve devlet adamlarımızca mutlaka okunup, üzerinde düşünülmesi gereken, ciddi bir bilimsel araştırma ürünü ve temel bir eserdir.

Böyle bir eseri, yayın girişimimizin yeni bir kitabı olarak eğitim dünyamıza sunmaktan mutluyuz.

Fahamettin AKINGÜÇ
Kültür Koleji Kurucusu ve Genel Müdürü

İSTEME ADRESİ: Kültür Koleji Genel Müdürlüğü
7.-8. Kısım A 21 B Blok D:101 Ataköy/İSTANBUL
Tel: 0-212-560 15 10

ÜLKER

**Bu sakızın tadı öz
çıkartmaları son mod**

SUPER OTOMOBİLLER SERİSİ

ÜLKER

AUTO 93

**KAVUN AROMALI
BALONLU SAKIZ**

**OTOMOBİL
ÇIKARTMALI**

**"AUTO 93"
Otomobil çıkartmalı sakız**

**5 adet ambalaj
gönderen herkese
"Poster Albüm" hediye**

**ÜLKER
SÜPER OTOMOBİLLER SERİSİ**

39

SÜPER OTOMOBİLLER SERİSİ

ÜLKER

AUTO 93

**KAVUN AROMALI
BALONLU SAKIZ**

**OTOMOBİL
ÇIKARTMALI**

40

41

5 Auto 93 ambalajı bir zarfa koyun P.K. 30 34472 Aksaray/İSTANBUL adresine